

A close-up photograph of a young girl with light brown hair, wearing a red headscarf with white stripes and a red jacket over a blue and white patterned sweater. She is blowing on a dandelion seed head, with her eyes closed and lips pursed. The background is a soft-focus green field with other dandelions.

Nå ut!

Om kommunernas stöd till barn
som växer upp med missbrukande föräldrar

RAPPORT 2010

PUBLICERAD AV IOGT-NTOs Juniorförbund,
Box 12825, 112 97 Stockholm
TEXT Helena Wannberg
OMSLAGSFOTO Future image bank
LAYOUT Pontus Landström
ISBN 978-91-85357-12-X
TRYCK Larsson Offsettryck, Linköping 2010
E-POST info@junis.org TELEFON 08-672 60 70

MILJÖMÄRKT Larsson Offsettryck 341 298

Förord

IOGT-NTOs Juniorförbund, Junis, har under en rad år fortsatt att fråga landets kommuner om vilket stöd de kan erbjuda för de barn och unga som lever i missbruks- /riskbruksmiljöer. För sjunde året i rad kan vi återigen tyvärr konstatera att alltför få barn får den hjälp de behöver och har rätt till.

Många gånger har vi fått höra att det är svårt att hitta de barn som behöver stöd. Detta kan vara en förklaring, men det får aldrig bli en ursäkt för att man inte har aktiva stödgrupper. I årets rapport vill vi förutom statistiken också belysa hur man kan samverka kring dessa frågor.

Barnen som vi sätter i fokus i rapporten finns i skola, på fritidshem och många är engagerade i olika föreningar. Vi vuxna som möter barnen kan inte bara se på, utan vi måste reagera och agera om vi tror att det finns särskilda behov. Här har också politikerna ett ansvar för att avsätta resurser för att en god samverkan ska bli möjlig.

I Junis träffar vi varje vecka tusentals barn som kommer till oss för att framförallt ha kul. Vi som ledare vill vara aktiva i det ansvar som vi vuxna har. Vi vill ge en möjlighet för barnen att skapa en meningsfull fritid, en plattform där lek och skratt, utmaningar och spänning, men också delaktighet, är självklara ingredienser. Med våra fyra profiler drogfrihet, mänsklig miljö, internationell solidaritet och demokrati försöker vi dela med oss av några viktiga verktyg som man kan behöva under uppväxten. Vi vill att alla barn ska få en uppväxt fri från alkohol och andra droger och jag hoppas att du som läser denna rapport vill jobba mot samma mål.

I en av artiklarna i rapporten säger en Junis-ledare att "Vi tror att en bra verksamhet är bra för alla barn". Detta gäller inte bara Junis, utan även övrig föreningsverksamhet, skola och barnomsorg. En verksamhet där vi vuxna ser varje enskilt barn, accepterar alla som de är, där vi vågar se det som finns att se, vågar prata om alkohol och nämner saker vid dess rätta namn, är bra för alla barn. Då har vi också en chans att ge extra stöd till de barn som behöver det, ett stöd som det är barnens rättighet att få.

*/ Catharina Sandberg, förbundsordförande IOGT-NTOs Juniorförbund
Christer Wik, vice förbundsordförande IOGT-NTOs Juniorförbund*

Inledning

IOGT-NTOs Juniorförbund, Junis, arbetar sedan flera år för att samhället ska öka stödet till de barn som växer upp med vuxna med alkoholberoende. Enligt en rapport från Folkhälsoinstitutet beräknar man att det finns omkring 385 000 barn som växer upp i familjer med riskfylld alkoholkonsumtion. (Barn i familjer med alkohol- och narkotikaproblem, Statens folkhälsoinstitut, 2008:28). Tidigare beräkningar har menat att minst 200 000 barn växer upp med missbruk, men enligt dessa nya siffror vidgar man alltså begreppet och talar även om de barn som lever i familjer där alkoholkonsumtionen inte nödvändigtvis har blivit till ett missbruk, men där det ändå finns risker för att barnen far illa.

"En restriktiv alkoholpolitik behövs för att hjälpa de barn som far illa av missbruk."

Erfarenheterna visar att barn som lever med missbruk behöver möjlighet att prata om hur de har det, och på olika sätt få uppleva att det inte är farligt att sätta ord på sina känslor eller "avslöja" att mamma eller pappa dricker. Barnen behöver stöd för att stärka sin självkänsla, känna trygghet och få verktyg för att leva sina egna liv så bra som möjligt. En alltför stor andel av dem som har föräldrar som utvecklat ett alkohol-

beroende, hamnar också själva i en liknande situation senare i livet. Med kunskap om allt detta är det av yttersta vikt att vuxensamhället på olika sätt arbetar för att stötta dessa barn, och bidrar till att de får en bra start i livet.

Ett sätt att ge stöd till barnen är att erbjuda grupper där man får träffa andra i en liknande situation. Enligt Thomas Lindstein, professor i socialt arbete, är effekterna av att delta i stödgrupp mycket stora. Hans utvärdering av Ersta Vändpunktens grupper visar att 90 procent av de barn och ungdomar som deltog i studien upplevde verksamheten som positiv. Deltagarna uppgav att de har fått nya verktyg och kunskaper att hantera sin vardag. De upplevde även stärkt självbild och självkänsla.

I en stödgrupp kan man med hjälp av lek, skapande och kunskap arbeta med att bli av med den skuld, skam och känsla av att vara ensam som dessa barn ofta känner. Barnen har ett stort behov av att få vara just barn – att slippa ta ansvar för sina föräldrar, och istället göra saker som de själva tycker är roligt och mår bra av.

Föreningsliv kan vara en annan sorts andningshål för många barn. Föreningsliv och annan fritidsverksamhet som vänder sig till barn bör självklart vara helt fri från alkohol och andra droger. För barn med missbrukande föräldrar kan dessa drogfria miljöer få en extra dimension.

Omfattningen av alkoholskadorna i ett samhälle påverkas av hur mycket alkohol som dricks. En ökning av den genomsnittliga alkoholkonsumtionen ger en ökad konsumtion i alla grupper, vilket leder till att allt fler blir storkonsumenter och missbrukare. Detta innebär också att fler barn får en mamma eller pappa som dricker för mycket. En restriktiv alkoholpolitik behövs för att hjälpa de barn som far illa av missbruk. En politik som ska förebygga framtida alkoholberoende måste också erbjuda drogfria miljöer och aktiviteter för barn och ungdomar, samt se till att det är svårt för minderåriga att få tag på alkohol.

"Det behövs också vuxna som vågar fråga, vågar se och vågar agera."

IOGT-NTOs Juniorförbund, Junis, vill påverka opinion och beslutande organ i samhället för att i största möjliga utsträckning begränsa skadeverkningarna av alkohol, narkotika och andra beroendeframkallande medel. Vi vill hjälpa alkohol- och narkotikaskadade till rehabilitering och bättre levnadsvillkor. I detta arbete är barnen vår främsta prioritet. I vår egen verksamhet vet vi att vi dagligen möter många barn som lever med missbruk, även om vi sällan vet exakt vilka dessa barn är. Men genom att öka kunskapen bland våra ledare och våga prata även om "hemliga"

saker som alkoholproblem, kan vi bli ett bättre stöd, för alla barn. Junis verksamhet bygger på att barnen får vara barn, och vi vet att detta i sig kan vara en hjälp för de barn som far illa på grund av alkohol och andra droger. Att alla våra aktiviteter är drogfria kan också bli en viktig förebyggande åtgärd – barnen får kunskap och självkänsla för att kunna göra egna, medvetna val senare i livet.

För att ta reda på vilket stöd som finns idag för barn med alkohol- och drogberoende föräldrar, har Junis skickat ut enkäter till alla landets kommuner. Med hjälp av dessa har vi försökt skapa en bild av hur många stödgrupper som finns, och hur många barn som nås av dessa. I den här skriften redovisar vi resultatet av årets undersökning, som vi jämför med tidigare års resultat.

I årets rapport har vi också tittat närmare på vikten av samverkan – mellan yrkesgrupper, förvaltningar, föreningsliv. De barn som lever med en eller flera vuxna som dricker för mycket, befinner sig inte isolerade utan finns varje dag i förskola, skola, fritidsgårdar eller fotbollsklubbar. Här behövs kunskap hos lärare, socialsekreterare, skolhälsovård, föreningsledare med flera om vilket stöd som finns att erbjuda inom varje kommun. Det behövs också vuxna som vågar fråga, vågar se och vågar agera.

Förhoppningsvis kan denna läsning inspirera fler vuxna så att de barn som lever nära missbruk får det stöd de har rätt till. ■

Med risk att barn far illa

Enligt Folkhälsoinstitutets kartläggning växer 385 000 barn upp i familjer med riskfylld alkoholkonsumtion, så kallat riskbruk (Barn i familjer med alkohol- och narkotikaproblem, Statens folkhälsoinstitut, 2008.)

Enligt tidigare beräkningar växer 200 000 barn upp med missbruk. Utifrån Folkhälsoinstitutets definition riskbruk är alltså antalet barn som riskerar att fara illa betydligt större än så.

I Folkhälsoinstitutets rapport slår man fast att barn till föräldrar med hög alkoholkonsumtion löper ökad risk för egna problem. Om det finns flera så kallade riskfaktorer, som exempelvis psykisk sjukdom, så kan dessa förstärka varandra och öka risken för ohälsa. Riskerna för att barnet far illa kan däremot minska om det finns flera så kallade skyddsfaktorer, som trygg närmiljö, bra förskola och skola, bra kontakt med andra vuxna och så vidare.

Det är viktigt att poängtera att en riskfylld alkoholkonsumtion inte är detsamma som missbruk. Men även ett riskfyllt drickande påverkar barnet, och även i ett hem där föräldern inte ännu är fast i ett missbruk, kan ett barn bevittna våld i fyllan, eller känna stor oro för den berusade mamman eller pappan. För IOGT-NTOs Juniorförbund är det positivt att ta ett större grepp på denna fråga, och se hur vuxnas alkoholkonsumtion påverkar barn. ■

Flera namn, samma barn

Barn till missbrukare, barn till alkohol- och drogberoende, barn som har en förälder som dricker för mycket...

Det finns många sätt att skriva om de barn och ungdomar som den här rapporten handlar om. De som jobbar med stödgrupper runt om i landet väljer, av olika skäl, att benämna dessa barn på olika sätt. Det är också därför den här rapporten använder olika definitioner. Det viktiga för IOGT-NTOs Juniorförbund är att barnen får det stöd de har rätt till, inte vilken definition man väljer.

Bild: Istockphoto

För Malin blev stödgruppen en möjlighet att tala öppet om det som hade varit en hemlighet i många år.

"Det kändes som att alla förstod"

"När jag var barn visste jag alltid att något var fel. Då mina föräldrar sedan skilde sig när jag gick i 4:an berättade mamma att pappa var alkoholist. Då föll allt på plats."

Idag är Malin 22 år och har just gått en utbytestermin på sin högskoleutbildning. Här är hennes berättelse om att växa upp med en förälder som drack för mycket, och hur hon fick verktyg att förstå sig själv:

"På många sätt hade jag en lycklig barndom, och utifrån var det få som misstänkte vad som pågick. Jag växte upp i ett radhusområde med mamma, pappa och en syster. Både mamma och pappa hade jobb, vi åkte på semester och det gick inte att se utifrån vad som egentligen hände. Pappa var chef vilket nog lade en extra press på att man inte skulle

säga något. I skolan hade jag flera grannar som gick i samma klass och föräldrarna kände varandra. Det var lätt att sätta upp en fasad så att jag slapp berätta. Det fanns ingen som kunde se hur det var och det fanns ingen att säga något till.

Jag hade mycket oro inom mig för att det skulle hända pappa något. Efter att mamma och pappa hade skilt sig, sa mamma att hon kunde märka att jag var arg efter att jag hade bott hos min pappa. Jag hade helt enkelt mycket ilska inom mig. På mellanstadiet var jag duktig, tyst och skötsam på lektionerna men på

rasterna kunde jag vara våldsam; sparka i dörrar och så. Men lärarna gjorde inget åt det, och jag tror att de ville vara schysta när de inte drog in föräldrarna, eftersom jag var en så duktig elev på andra sätt. Jag kan tycka att de borde ha anat att något var fel. Jag gick till exempel runt och frågade alla lärare om deras inställning till alkohol. Jag hade många bra lärare men det fanns inget utrymme att prata med lärare om sådant, man var sällan ensam med dem. Och på utvecklingssamtalen är ju föräldrarna med. Jag gick omkring och önskade att

"Jag är besviken på att kuratorn inte följde upp det jag berättade."

någon skulle fråga "är det något hemma?".

I samband med att mina föräldrar skulle skilja sig gick jag till skolkuratorn. När vi hade pratat ett tag sa jag "förresten sa min mamma att pappa är alkoholist". Då fick jag en märklig blick från kuratorn som svarade "Det är inte så att hon sa det bara för att hon är arg på din pappa...?". Jag minns hur jag tänkte "Hon förstår inte". Då bestämde jag mig för att hon inte tog det på allvar. Och om hon inte fattar så kan jag inte fortsätta prata. Så här i efterhand tycker jag att hon borde ha trott på mig. Hon kunde ju ha frågat "Hur tänkte du när hon sa så?" och då hade jag svarat "Det förklarade allt som har varit fel

hemma". Jag är besviken på att kuratorn inte följde upp det jag berättade.

Sedan sa jag ingenting förrän i början av gymnasiet då vi hade ett hälsosamtal med skolsköterskan. När hon frågade "Hur har du det hemma?" så svarade jag "Det är väldigt struligt, pappa är alkoholist". Hon reagerade på ett helt annat sätt än kuratorn hade gjort. Hon sa att "Då ska vi skaffa dig hjälp" och så letade hon reda på ett telefonnummer och ringde för att boka tid. Hon erbjöd sig till och med att följa med. Hon var med på vad det handlade om från första sekund.

När jag träffade gruppledarna på Bona Via första gången

minns jag att det var skönt att vara med folk som förstår. Då var det tre-fyra personer i hela världen som visste att pappa var alkoholist. När jag pratade med dem på Bona Via märktes det att de var vana vid de här sakerna. På första träffen med gruppen minns jag hur jag kom in i rummet och det var revolutionerande att se de andra ungdomarna vars föräldrar också drack. Tänk att inte ens behöva säga något, utan vi kunde bara prata om grejer som ingen annan kände till. Det kändes som att alla förstod, att de hade varit med om exakt samma sak.

För mig innebar gruppen en möjlighet att få prata. Jag lärde mig också att se vissa mönster i

Bild: istockphoto

"De andra hade varit med om exakt samma sak". Att uppleva att man inte är ensam har visat sig vara en av de viktigaste sakerna med stödgrupper.

hur jag betedde mig. Det fanns en del konstiga grejer som jag inte kunde förstå. Det var jätteskönt att känna att jag var normal. "Det finns en anledning till att jag är som jag är." Det kändes hoppfullt att gå i gruppen.

Pappa dog strax innan jag fyllde 18 år. Det var en sådan tur att jag hann gå hos Bona Via innan han dog. Om jag inte hade gått i grupp hade det varit många gånger värre när han dog. Och jag tror att jag hade varit argare och mer oförstående för mig själv. Jag jobbar mycket med att försöka utgå från mig själv, jag tar väldigt mycket hänsyn till andra. Det handlar också om att bryta vissa grejer i beteende och

så. Det känns bra att ha jobbat med detta i en grupp.

Många är ju väldigt arga på sina föräldrar som är alkoholister, men jag har aldrig varit så arg på pappa. Jag har alltid trott på att alkoholism är en sjukdom. Däremot har jag varit arg på andra som har funnits runt omkring men inte har gjort något. Jag kan vara arg på samhället och att detta är ett ämne som man inte pratar om.

Idag pratar jag om pappa och jag kan nämna i förbigående att pappa var alkoholist. Jag tror att det var stödgruppen som fick mig att börja prata mer öppet. Det är en stor känsla att leva ett öppet liv." ■

Samarbete som växer

Lunchtid i Enköping. Medlemmarna i arbetsgruppen för Maia förenar nytta med nöje och ses på en nyöppnad fransk restaurang. Resultatet av gruppens arbete är att fler har fått kunskap om barn som lever med missbruk. Men också annat: – Vi har ju så kul ihop!

Maia var växandets gudinna inom den romerska mytologin. En gudinna som på 2000-talet har fått ge namn åt Enköpings arbete för att ge kunskap om hur barn har det som växer upp med missbrukande föräldrar. Det tar inte många tuggor in i dagens lunch för att inse att det är många saker som har vuxit tack vare samverkan. För samverkan är själva grejen med Maia. I Enköping är inte dessa barn en angelägenhet enbart för socialförvaltningen, utan här samarbetar social-, skol- kultur- och fritidsförvaltningen med Svenska kyrkan och IOGT-NTO-rörelsen. Det är heller inget projekt längre, där pengar måste sökas för varje

år, utan Maia är numera en del av Enköpings permanenta verksamhet.

Att sätta sig in i Maia ger en viss känsla av yrsel. Det har hänt så mycket. Stödgrupper, Positivt Föräldraskap, storföreläsningar, klassbesök, skolenkät, teater... Det hela tog sin utgångspunkt i en situation som många kommuner kan känna igen sig: utbildade ledare och en bra gruppverksamhet fanns, i Enköping heter stödgruppsverksamheten Hoppet och har funnits ända sedan 1996. Men det var svårt att få barnen att komma dit. Var lösningen att ge fler vuxna en insikt i missbruksproblematik?

– Vi i IOGT-NTOs Junior-

Blid: Helena Wamberg

Att samarbeta har fört med sig många fördelar, menar arbetsgruppen för Maia. Fr v Catarina Llull, Eva Ågren, Ingela Keijser, Mona Örjes och Ann-Charlotte Groth.

förbund, Junis, bjöd in till ett seminarium om barn från missbrukarmiljöer eftersom vi ville hitta fler som ville genomföra Vara Vettig Vuxen-kurser, berättar Mona Örjes.

Möte väckte idéer

Kursprogrammet Vara Vettig Vuxen har tagits fram av Hela Människan, med målet att skapa nätverk av vuxna för barn och ungdomar som lever i eller nära en missbrukarfamilj. Mötet mellan olika intresserade ledde så småningom fram till en projektansökan till länsstyrelsen och ett samarbetsprojekt 2006–2008. Fördelarna med att samarbeta stod snart klara.

– Som diakon blir det lite enklare, säger Eva Ågren som jobbar inom Svenska kyrkan. Jag stöter ju på de här barnen, men tidigare hade jag dålig kunskap. Nu har jag lärt mig hur jag kan bemöta dem och jag känner mig tryggare när jag vet vart jag kan förmedla vidare barnen.

Ingela Keijser jobbar som fritidsledare:

– Vi får höra massor av historier på fritidsgården och ibland undrar man ”vad ska vi göra med det här?”. Nu kan vi sprida information och dessutom har vi fått möjlighet att gå kurs i hur man för bra samtal.

Men vad har då samarbetet bestått av? Ja, en viktig del hand-

lar nog just om det som sker på lunchrestaurangen. Att träffas och prata och få en insikt i vad olika förvaltningar och organisa-

"Vi får höra massor av historier på fritidsgården och ibland undrar man 'vad ska vi göra med det här?'."

tioner faktiskt gör. Ingela Keijser medger exempelvis att hon tidigare hade en väldigt vag bild av vad som skedde på Nyängen, kommunens öppenvårdsverksamhet. Idag har hon och de andra en betydligt klarare bild av vilken typ av stöd som finns för såväl barn som ungdomar och vuxna som lever med missbruk.

Stor bredd

Inom ramen för Maia sker även utbildningar som vänder sig till alla vuxna, som på något vis möter barn och unga. Vara Vettig Vuxen-kurserna är en del i Maia, och ett sätt att nå ut brett.

– Det är en rolig blandning av folk på kurserna, konstaterar Ann-Charlotte Groth som kan lägga 20 procent av sin tjänst på socialförvaltningen på att samordna Maia.

Allt från lärare till scoutledare och skolbespisningspersonal har deltagit. Ett sätt att sprida kunskap om stödgruppsverksamheten har skett genom att gruppledaren Catarina Llull helt enkelt har genomfört en "fiktiv" Hoppet-träff.

– Det var jättebra, utbrister

Eva och de andra runt bordet håller med om att det är värdefullt att faktiskt förstå vad en stödgrupp innebär. Att det inte är

terapi eller ältande i elände, utan ett sätt att visa barnen

hur man går framåt.

– Vi skrattar ju mest, konstaterar Catarina Llull.

Den ingrediens i Maia-konceptet som når flest är de storföreläsningar som arrangerats varje år. Hit kommer vuxna från alla håll, inte bara skolan, som möter barn och unga. Under föreläsningen blir samarbetet tydligt, med föreläsare från såväl kommunen som föreningslivet och kyrkan.

– Om vi hade haft storföreläsningen själva hade det inte gett samma resultat, menar Ann-Charlotte Groth.

Vägledning för vuxna

Inom Maia finns även satsningar som vänder sig specifikt till de vuxna som själva behöver ett stöd i sitt föräldraskap för att de har eller har haft bekymmer med exempelvis alkohol i familjen. Målet med kursen Positivt Föräldraskap är att ge vägledning för att kunna hjälpa barnen att skapa en bra framtid.

Tack vare de kurser som på olika vis vänder sig till vuxna, har det också blivit tydligt att det är många som har egna erfarenheter

Bild: Future image bank

Kunskap ger möjligheter och verktyg att leva sitt eget liv, på bästa sätt.

av att växa upp med missbruk. Här kan kommunen erbjuda vuxna-barn-grupper där man får chansen att titta tillbaka på det man upplevde som barn, och försöka förstå hur det påverkar livet som vuxen.

Ja, det är många delar i Maia och på flera nivåer. Delar som når många med själva grunderna,

"...jag känner mig tryggare när jag vet vart jag kan förmedla vidare barnen."

och delar som går mer på djupet. Dessutom finns en genomtänkt idé om förankring på chefsnivå. Förutom den arbetsgrupp som i praktiken genomför verksamheten, har Maia en styrgrupp där chefer från de olika förvaltnings- och övriga samarbetsparter ingår. Här tas de övergripande besluten och tack vare styrgruppen får cheferna en inblick i vad Maia är.

– Vi tror att förankringen i respektive förvaltning och organisation blir bättre när det inte bara är fotfolk som har koll på Maia-arbetet, berättar Mona Örjes.

Mycket att tillföra

De olika samarbetsparterna bidrar på olika vis i Maias verksamhet. IOGT-NTO-rörelsen utbildar exempelvis ungdomar som gör klassbesök, och kyrkan ställer upp med lokaler för kurser. Att alla inte kan bidra med

exakt lika mycket i form av pengar eller tid är helt okej – det finns så mycket annat att tillföra.

Skoleleverna får sig naturligtvis också en dos av Maia. Alla niondeklasser på sju skolor har varje år fått en föreläsning för att alla ska veta vart man kan vända sig om man behöver stöd. Även elevernas vårdnadshavare har nåtts

av ett brev med bland annat information om kursen Positivt Föräldraskap och Hoppet-grupperna.

Enligt en enkät som

gjorts bland eleverna framkom det att fyra–fem elever i varje klass upplever att någon i deras närhet dricker för mycket.

Brister gav lärdomar

Samarbetet just med skolan är den del där arbetsgruppen erkänner att det har funnits en del brister i planering och förankring. Lärdomarna har lett till att Ann-Charlotte Groth numera träffar rektor och skolledningsteamet på varje skola som får klassbesök, för att ytterligare fördjupa kunskapen om Maia och själva budskapet som förs fram. Den förbättrade dialogen med skolan har även lett till att klassbesöken ska ske i 8:an istället för som tidigare i 9:an, enligt skolans önskemål.

Maia har även försökt synas på andra forum där ungdomar finns, som Lunarstorm och Bilddagboken. Enligt utvärderingen har de flesta "klickat"

skett i samband med storhelger – tillfällen som är kända för att det dricks mycket.

Fler barn

Men vad är då resultatet av Maia? Förutom utbildade ledare för Positivt Föräldraskap, Vara Vettig Vuxen-deltagare och 400 deltagare på storföreläsningar. Har det kommit fler barn till grupperna?

– Ja, det har ökat, säger Catarina Llull. Och det är fler som bara ringer och ställer frågor.

Att kalla det en explosion vore att ta i, men runt lunchbordet är alla eniga om att det faktiskt märks inom både den kommunala verksamheten och inom föreningslivet att budskapet börjar nå fram: Våga börja prata.

– Jag tänker att om man pra-

tar om saker så förändras det ju, säger Catarina.

Och samarbetet är det ingen som vill sluta med.

– De barn vi vill nå finns ju inte på en ensam arena, utan vi behöver samarbeta. Man måste våga gå utanför den kommunala verksamheten, menar Ann-Charlotte Groth.

– Tillsammans bildar vi ett regnbågsfärgat smörgåsbord, säger Ingela Keijser.

De andra skrattar åt den uttrycksfulla liknelsen. Men jo, kanske är det exakt detta som Maia är. ■

Maia tar helhetsgrepp

- Maia i Enköping innebär ett helhetsgrepp kring drogfrågorna. Det sker i form av aktiviteter för alla elever i årskurs 8 (fr o m 2010 i årskurs 9), deras föräldrar och övriga Enköpingsbor. Dessutom finns verksamheter som riktar sig till grupper av barn och föräldrar med erfarenhet av missbruk.

- I Maia ingår bland annat klassbesök, öppen storföreläsning, föräldrakursen Positivt Föräldraskap, före-

läsningsserien Vara Vettig Vuxen och stödverksamheten Hoppet.

- Maia är numera en del av kommunens permanenta verksamhet.

- I såväl arbetsgrupp som styrgrupp finns representanter från socialförvaltning, skolförvaltning, fritidsförvaltning, Svenska kyrkan och IOGT-NTO.

- Om du vill veta mer, kontakta samordnaren Ann-Charlotte Groth, telefon 0171–62 55 21 eller ann-charlotte.groth@enköping.se.

Film att känna igen sig i

– Ungdomarna ville visa en familj så som den ser ut. En familj där båda föräldrarna har jobb. Det är lätt att tro att en familj där någon dricker för mycket exempelvis alltid har kontakt med socialtjänsten, men så är det ju oftast inte.

Det är filmen *Isblomma* som Rita Rådebratt pratar om. En film där det är ungdomar med egna erfarenheter som har arbetat fram manus. Vi sitter i soffan på Bona Via i Göteborg för att diskutera hur man egentligen kan nå ut med sitt budskap, och få fler barn och unga att komma till grupperna. Rita leder barngruppen på Bona Via, vars namn betyder den goda vägen. Och det känns verkligen gott att vara här. Hit, till huset i stadsdelen Haga, har det kommit barn och ungdomar för att gå i grupper ända sedan 1995. Bona Via drivs av en ideell förening med bland annat engagerade föräldrar till de barn som deltagit i grupperna.

Film för unga

Sedan tidigare hade Bona Via en kontakt med filmaren Ewa Wilhelmsson och nu inleddes en diskussion utifrån det faktum att det saknas material som vänder sig direkt till unga.

– Vi har återträffar för ungdomar som har gått i grupp. De erbjöds att delta i manusarbetet, berättar Rita och beskriver hur en kreativ process började, där ungdomarna hade klara åsikter om hur det borde vara.

– Ungdomarna ville att det skulle handla om en pappa som

också kan vara omtänksam, säger Rita som verkligen är glad och stolt över den färdiga filmen.

En gång i månaden träffades Ewa Wilhelmsson och ungdomarna för att prata om egna upplevelser av att växa upp i en familj med beroendeproblem. Till slut växte en berättelse fram om 16-åriga Isa, som har en pappa som dricker för mycket. Men filmen skildrar också pirret i den första förälskelsen och lättningen i att upptäcka att andra kan förstå. Ungdomarna i manusgruppen var hårda med att allt hela tiden skulle berättas ur Isas perspektiv, inte de vuxnas.

– Jag tycker att filmen verkligen har fångat känslan, hur man upplever det hela, säger Kerstin Larsson som leder ungdomsgruppen på Bona Via.

– Ja, man kan stanna vid varje scen i filmen och hitta saker att diskutera, säger Rita.

Skildrar vardagen

Filmens Isa lever i en ganska ”vanlig” familj, i ett bostadsområde som andas idyll snarare än misär. En mamma, en pappa, en lillasyster. De situationer som beskrivs är inte extremt dramatiska, utan skildrar vardagen som många kan känna igen sig i. Hur pappan, efter för många glas vin,

väcker Isa mitt i natten för att prata och få tröst av sin dotter. Blickarna från mamman, lillasys-

"Barn tar inte för sig av sina egna rättigheter, utan det måste vi vuxna hjälpa dem med."

tern som längtar till den utlovade Danmarksresan – som inte blir av.

– Om man visar på det allra värsta tänkbara orkar man inte titta, menar Rita som gillar att filmen också kan ändra på den förtuttade bilden av en familj med någon som är alkoholberoende.

Visades i skolor

När filmen blev klar, efter totalt två års arbete, följde arbetet med att visa den i skolorna. Tre av ungdomarna som deltagit i manusarbetet fick utbildning i föreläsningsteknik. Under vår- och höstterminen 2009 gjordes 40 visningar för elever från årskurs 9 till 3:an på gymnasiet. Syftet med skolprojektet var tydligt – att förmedla två budskap: Du är inte ensam. Det finns hjälp att få. Enligt utvärderingar med eleverna lyckades man; alla tyckte att de vet vart man kan vända sig, och vad man kan göra om man har en kompis som har liknande erfarenheter.

Efter det lyckade skolprojektet i Göteborg är nu Bona Via redo att sprida Isblomma till resten av landet. Flera stödgrupper på

andra håll har använt filmen i sina grupper.

– Som hjälpmedel är film otroligt bra. En film talar till många sinnen, och ju fler sinnen man använder, desto mer lär man

sig, säger Rita.

– Om man visar film behöver man inte säga allting själv utan den förmedlar en känsla, säger Kerstin.

Med tillhörande handledningsmaterial kan Isblomma även användas i skolan.

– Tanken är inte att man inte ska behöva ha spetskompetens i de här frågorna, säger Rita. Hon föreslår att den som visar filmen först tittar igenom den själv för att fundera på hur de som ska se filmen kommer att reagera. Hon tycker även att man ska ta reda på vilket stöd som erbjuds i den egna kommunen.

Att det är bra att skolan visar en film som Isblomma är Rita och Kerstin övertygade om.

– Det här är ju så vanliga problem, som också kan leda till bekymmer i skolan, menar Rita. Barn tar inte för sig av sina egna rättigheter, utan det måste vi vuxna hjälpa dem med.

Ständiga påminnelser

Tack vare alla klassbesök har mängder av elever fått kunskap om att Bona Via finns – betyder det att det är långa köer för att

Bild: iStockphoto

Ju fler sinnen man kan använda sig av, desto mer lär man sig, menar ledarna på Bona Via.

delta i grupper? Nä, så funkar det inte, det har Kerstin och Rita lärt sig under åren. Men verksamheten har vuxit och idag genomförs i snitt tio grupper om året för barn, ungdomar och föräldrar. Att få lärare, socialtjänst och skolhälsovård att hänvisa till stödgrupper kräver ständiga påminnelser. Här har Bona Via lagt mycket kraft just på presentationsmaterial, berättar Florence Svensson som har anslutit sig till vårt samtal. Florence Svensson kan räknas som pionjär inom stödgruppsverksamheten i Sverige. När hon och Barbro Gustavsson startade Bona Via för snart tjugo år sedan vred och

vände de på varje formulering tills det kändes helt rätt.

– De broschyrer vi använder

"Vi utgår ifrån att barnen är friska och kompetenta."

idag har samma text som de jag och Barbro gjorde, säger Florence och visar en av de lila broschyrerna med en fjäril på omslaget. Vi har aldrig behövt ändra dem, och vi har samma logga.

Samma budskap, men nya vägar att nå ut. Som reklamjungen som sänts på radiokanalen Lugna favoriter. Ett barn sjunger

”Pappa sover, pappa sover, i sitt lugna bo...” och sedan en röst som berättar att hela familjen påverkas om någon dricker för mycket. På Bona Via kan man få hjälp.

”...man kan inte lägga ut informationslappar och tro att det är klart sen...”

Bona Via har också satsat på en hemsida som på många sätt skiljer sig rejält mot den information om stöd som ofta finns kommunala hemsidor. Det vanliga är att man får leta sig fram under en rad rubriker, gissa om stödgrupper räknas som ”Vård&stöd” eller ”Barn&utbildning”, ”Socialtjänst” eller något annat. På Bona Vias hemsida möts man direkt av bilder på barn och ungdomar och ett tydligt budskap: Du har rätt att få hjälp. Du är inte ensam. Det är aldrig ditt fel. Här finns filmklipp där Rita och

Kerstin berättar om vad man gör i en grupp. Men här finns inte ett spår av myndighetsspråk: ”Till Bona Via kan du komma som lever i en familj där någon vuxen dricker för mycket alkohol eller använder narkotika eller läkemedel” och i grupperna ”får du träffa andra barn eller ungdomar som har det på liknande sätt.”

– Det ska vara lätt att läsa och lätt att förstå, säger Rita.

Tydligt och enkelt

Florence berättar att de aldrig har lagt ut jobb på någon reklambyrå för att hitta slagkraftiga formuleringar.

Ett handledningsmaterial med lek-tionsförslag och fakta om alkohol- och drogberoende följer med filmen. Frågor och beställningar på 031-13 77 02 eller info@bonavia.se.

Isblomma

Filmen vänder sig till ungdomar i åldern 13 år och uppåt. Filmen kan visas i grundskolans högstadium, gymnasieskolor, fritidsgårdar och andra platser där ungdomar samlas och i olika verksamheter som vänder sig till familjer med alkohol-/ drogberoende.

ringar. Det är Bona Via som kan de här frågorna bäst, och det är också de som ska beskriva vad det är de sysslar med. Hemsidan är uppbyggd som en blogg, där Bona Via själva lätt kan lägga upp nya saker. Tydligt och enkelt. Och befriat från snyfthis-torier.

– Vi utgår ifrån att barnen är friska och kompetenta, slår Florence fast och menar att ris-ken finns att man vill ”hjälpa de stackars barnen”.

Florence tycker att det som ofta brister ute i kommunerna är att de som jobbar med stödgrup-per inte ges tid och förutsättning- ar att göra ett bra jobb.

– Det är viktigt att hålla fast vid det man gör, och inte lockas att lägga ner bara för att det inte funkar ett år. Det handlar om att bygga relationer, menar Kerstin och får medhåll av Rita.

– Ja, man kan inte lägga ut informationslappar och tro att det är klart sen...

Det är dags att lämna Bona Via och i hallen dröjer jag mig kvar eftersom jag vet vad som väntar. Bredvid dörren hänger en av de saker som inte heller förändrats under årens lopp; ”Godispåsen”. Jag sticker ner handen och drar upp en liten lapp. ”Vi är glada att du har varit här”. ■

Bona Via

- På Bona Via finns barngrupp (7–12 år) och ungdomsgrupp (13–20 år). Dessutom finns en fortsättningsgrupp för ungdomar som vill fördjupa sig i grundkursens teman.
- Föräldragruppen löper parallellt med barngruppen och vänder sig till den som har barn i barngrupp eller ungdomsgrupp. Syftet är att den som är förälder ska få samma kunskap som sitt barn.
- Bona Via drivs av den ideella Föreningen Bona Vias Föräldrar. Verksamheten får föreningsbidrag och stöd från stiftelser och fonder.

- Personalgruppen består av tre anställda, en socionom, en fritidsledare med vidareutbildning och en beteendevetare. Alla har gått Ersta Vändpunktens gruppledarutbildning.
- Bona Via tar emot studiebesök där man berättar om sin verksamhet. Man gör klassbesök och föreläsningar för personal. Bona Via ordnar även mötesplatsträffar en gång i månaden där olika föreläsare talar om ämnen som är relaterade till verksamheten.
- Mer information på www.bonavia.se, 031-13 77 02 eller info@bonavia.se.

Verktyg för att ta i det svåra

En bok kan vara ett verktyg för att stötta barn och unga som lever med missbruk, och förmedla både kunskap och igenkänning. Här är några exempel på nya böcker som på olika vis tar upp hur det kan vara att leva med en förälder som dricker för mycket, och hur man kan börja må bättre.

GABRIELLAS RESA – I SKUGGAN GÖMMER SIG SOLKATTERNA

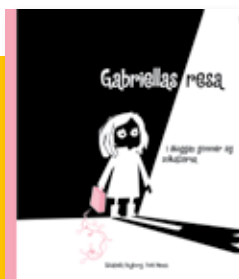
Gabriella står inför en tung uppgift. Att städa ur den lägenhet där hon bodde tillsammans med sin mamma, en mamma som är död, ja till och med mördad. I den ganska annorlunda illustrerade boken skildras Gabriellas resa från mörker till ljus, där städningen blir symbolisk. Flickan och den vuxna vännen öppnar dörrar, vädrar ut och tittar även på det allra hemskaste.

Författaren Elisabeth Hagborg har lång erfarenhet av att jobba med barn som växer upp med beroende föräldrar. Tillsammans med illustratören Tove Hennix har de skapat en bok som väckt stor uppmärksamhet och bland annat blivit utvald som en av hösten 2009 års bästa barnböcker av Bibliotekstjänst. Gabriellas resa är utgiven i samarbete med CAN, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Boken är lämplig från ca 10 år (passar även i högstadium och på gymnasium)

Lärarhandledning finns att ladda ner på www.vildabok.se

Olika förlag, www.olika.nu

VILL INTE GÅ HEM

"Vill inte gå hem" berättar om kompisarna Lulle och Totta, och vänder sig direkt till yngre barn för att skildra hur det kan vara att växa upp med missbruk – men också hur det är att vara kompis som står bredvid och är orolig.

Syftet med boken, som är skriven av Therese Hercules, är att ge barnen hjälp att sätta ord på sina känslor. Kring boken "Vill inte gå hem" finns ett projekt som drivs av studieförbundet NBV i Dalarna där målet är att elever i årskurs 1–3 ska få boken. Till att börja med är det Faluns skolor som tar del i projektet med start hösten 2010.

Boken har en lärarhandledning, och finns även som ljudbok.

Hallgren & Björklund, 2010, www.hallgren-bjorklund.se

OM NÅGON VRÅLAR I SKOGEN

Om någon vrålar i skogen och ingen hör – är det då ett vrål? Det gäller inte bara att överleva, det gäller att lära sig leva och acceptera sig själv som man är. Malin Biller går igenom alla dessa faser i sin självbiografiska serieroman. Hon förflyttas som liten från en paradisliknande tillvaro i Helsingborg till det djupaste helvetet i skogen på Hammarö i Värmland. Alkoholism och övergrepp blir till vardag i familjen. Det bästa sättet att förtränga är att springa så fort att man får ont i kroppen istället för inuti. Men mitt i allt elände finns det ändå ljuspunkter i form av enstaka trofasta vänner och becksvalt humor på bredaste värmländska.

Främst för ungdomar och uppåt. Planer finns på en kortare version av boken, riktad till yngre barn.

Optimal Press, 2010, www.optimalpress.com

”... när jag öppnade dörren kände jag den där lukten.”

Joy betyder glädje. Men i Hudiksvall är allting så sorgligt nu, och Joy drömmer om hur hennes pappa ska komma från sitt kungarike långt borta och hämta henne på sin häst... I barnboken "Joy till världen" får man följa elvaåriga Joy, vars mamma nyligen dött i cancer. Joy bor med sin adoptivpappa Gregor. Här följer ett utdrag ur boken.

Mira och jag gick hem till mig efter skolan. Vi skulle ju börja med våra serier. Eller fortsätta, eller ja...

Men när jag öppnade dörren kände jag den där lukten.

Unklukten. Mörkerlukten.

Bråttom-fågeln började flaxa i mitt huvud. Jag skyndade mig att stänga igen. Hjärtat slog hårt inne i mitt smuliga bröst.

"Jag glömde ju att Gregor är sjuk!" sa jag till Mira. "Vi kan inte gå in."

Mira såg förvånad ut, och kanske lite, lite sur, fast hon verkligen inte är den sura typen.

"Vad är han för sjuk?" undrade hon.

"Hjärninflammation", rann det ur mig innan jag hann tänka.

Jag vet inte ens om det finns en sjukdom som heter så, det bara

kom. Hjälp.

"Oj", sa Mira. "Är det farligt? Men ... smittar han inte dig då?"

"Nej, han äter medicin", sa jag, "så det smittar inte.

Men han vill inte att jag tar hem kompisar."

"Nänä, det fattar man ju. Då går vi hem till mig istället då?" sa Mira och började hoppa nerför trappan.

Jag kände mig jättetrött helt plötsligt. Mira studsade neråt, boink boink, som en liten gum-miboll.

"Kommer du?" ropade hon.

Hon var redan nere. Jag hörde hur hon drog i ytterdörren.

"Visst", sa jag.

Benen var tunga och skvalpiga som om någon hade fyllt blöt betong i dem.

"Jag kommer."

När jag kom hem sedan låg Gregor och sov i soffan. TV:n var på. Jag stängde av den.

Jag har varit i mitt rum hela kvällen. Egentligen är jag hungrig, tror jag, men jag vill inte gå ut i köket. Det är så äckligt där. Han har spillt och hållit på. Kanske försökt laga mat.

Jag orkade inte räkna ölburkarna. De hade blivit många. Jag får äta mycket i skolan istället, imorrn.

Om man skriver imorrn på mobilen blir det hönsro. Det är ett gulligt ord. Mira och jag brukar säga det till varandra när vi säger hej då. Då vet vi att vi menar att vi träffas imorgon och att vi kommer att vara bästisar imorgon också.

Vi har försökt komma på vad hönsro betyder. Jag tror att det betyder att hönor måste ha lugn och ro för att kunna ruva sina ägg.

Mira tror att det är när hönsen är ute och ror.

Jag ska försöka sova nu. Jag har ont i magen. Skriver mer imorrn. Hönsro.

Joy till världen

Joy till världen berättar om 11-åriga Joy som bor med sin adoptivpappa Gregor, efter att mamman dött i cancer. Boken skildrar deras sorg, Gregors frånvaro, drickande och tillnyktrande.

Joy till världen är skriven av Viveka Sjögren och vann Libris förlags, Hela människans, Blå Bandets, LP-verksamhetens och IOGT-NTOs Juniorförbunds manustävling "Du är inte ensam!" 2009.

Ur juryns motivering: "... visar på fantasins kraft och vågar låta Joy se vuxnas misslyckanden och ansträngningar utan att flytta över ansvaret till barnets axlar."

Från cirka 10 år.

Libris förlag 2010, www.libris.se

Rutiner som ger trygghet

– Då ska vi kolla vilka som är här... Ja, förra gången gjorde ni sådan där decoupage. Gick det bra?

Susanne Wieselgren sitter i ringen tillsammans med tjejgänget i Junis-föreningen Stjärnan i Norrköping. Här är det skapande verkstad varje tisdagskväll, inramat av rutiner som ger trygghet och idéer som kan ha betydelse på lång sikt.

IOGT-NTOs Juniorförbund, Junis, är en av många svenska organisationer som driver ideell barnverksamhet. Verksamhet med ledare som på sin fritid pysslar, leder teater, ordnar läger, visar filmer, är ute i skogen... I Junis finns dessutom drogfriheten som en uttalad profilfråga. Verksamheten är inte inriktad speciellt för barn som växer upp med missbruk, men visst kan Junis vara bra just för dessa barn tror föreningen Stjärnans ledare.

– Men det är inte så viktigt att veta exakt hur barnen har det hemma, menar Åsa Andersson Rosin.

– Vi tror att en bra verksamhet är bra för *alla* barn, säger Susanne Wieselgren.

Susanne och Åsa har lett sin Junis-förening i många år tillsammans och de beskriver det som

att det inte spelar någon roll för barnen vem av dem som leder veckans träff.

– Vi gör på samma sätt, barnen vet vad som gäller och vi har våra rutiner, säger Susanne.

Stämma av läget

Varje träff bygger på principen samling–aktivitet–samling. Först närvarokoll, någon lek och genomgång av vad som ska hända idag och inte minst får ledarna stämma av läget för dagen.

– Det ger oss en chans att läsa av gruppen, säger Åsa. Barnen kan kanske bära med sig jobbiga erfarenheter från skoldagen. Då försöker vi få dem att lämna det för en stund: ”Nu är vi på Junis, nu är det detta som gäller”.

Rutinerna ger en förutsägbarhet vilket kanske kan

Skapande står ofta på schemat för Junis-gruppen i föreningen Stjärnan. Den här eftermiddagen blev det doftpåsar, men allra roligast var nog ändå spa-kvällen tycker Maia, Johanna, Emilia, Sanna, Lilia, Ayda och Matilda.

tyckas tråkigt, men fördelarna är många, både för ledare och barn. Terminens schema fylls med aktiviteter som till stor del bygger på

"Frågor om alkohol kan komma upp i vilka sammanhang som helst"

barnens egna idéer, men ramen är alltid densamma.

Efter älg-leken är det dags att sätta igång med dagens programpunkt – göra doftpåsar. Susanne visar en bild i Junis pysselbok där instruktionerna finns.

– Luktat det gott eller, undrar en av tjejerna.

– Nja, jag tycker inte det, men det kanske ni tycker, svarar Susanne och uppmanar tjejerna

att hämta förkläden.

Tillbaka vid det stora bordet, iklädda förkläden och stora skjortor med intorkade färgfläckar från tidigare projekt, startar skapandet. Med djup koncentration sätter tjejerna igång att måla fritt eller färglägga stämplat för att trycka

på de färdigsydda små tygpåsarna. Bokstaven "E" är populär att trycka – E som i idolen Eric Saade.

Att Junis fyller en viktig funktion för många barn är Åsa och Susanne övertygade om. Just förningen Stjärnan kan exempelvis finnas till för dem som kanske inte gillar idrott så mycket.

– Här finns ingen utslagning och man måste inte visa att man

är bäst, påpekar Susanne. Vi har inte så stora grupper, så hos oss kan man hitta stillheten som ger utrymme för många goda samtal.

– Dessutom är vi billiga, vilket gör att alla kan delta, tycker Åsa som jämför med konstakning som kostar 800 kronor per termin. Hos Junis är avgiften 80 kronor.

Stärka självförtroendet

I vissa grupper får ledare jobba extra mycket för att hitta lugnet – alla barn klarar till exempel inte av att leka vissa lekar, utan då får ledarna vara aktiva för att skapa en stämning där det inte blir för vilt.

– Ibland kan det vara ganska egoistiskt i en grupp, att det alltid är samma som får städa exempelvis. Då får vi jobba med att visa hänsyn, och ibland handlar det om att några behöver lära sig att säga nej till andra barn som försöker styra för mycket, säger Åsa.

– Det handlar mycket om att stärka självförtroendet, säger Susanne.

Att vara två ledare har många fördelar tycker Susanne och Åsa, inte minst för att kunna diskutera med varandra om något skulle hända, och för att höra efter om den andra uppfattat signaler lika från något barn. De har inte varit med om att de behövt göra några speciella åtgärder för att något barn levt med just missbruk, men de är väl medvetna om att dessa barn naturligtvis kan finnas i

Koncentrationen är stor runt bordet. Ayda väljer att måla hela sin doftpåse i en favoritfärg.

Junis. Att barn kommer in på frågor om alkohol andra droger, är de vana vid. Barn funderar mycket på det de ser omkring sig.

– Frågor om alkohol kan komma upp i vilka sammanhang som helst, kanske efter något de har sett på tv, säger Susanne.

Inte skuldbelägga

Junis verksamhet bygger på fyra så kallade profilfrågor (se faktaruta) varav drogfrihet är en. Säkert kan detta uttalade ställningstagande bidra till att frågorna blir fler. Även om det mesta i Junis-föreningen Stjärnans verksamhet bygger på skapande, vävs profilfrågorna in där det passar. På väggen i lokalen sitter teckningar som barnen ritat på temat vad man kan säga om någon vill bjuda på öl. Egentligen var temat rökning, men barnen kom själva

Att börja varje föreningsträff med att samla alla barn ger en möjlighet att läsa av gruppen, menar Åsa Andersson Rosin och Susanne Wieselgren som tror mycket på rutiner.

Sen limmar du ihop här, förklarar Susanne.

in på alkoholfrågan. Att Åsa och Susanne själva är nykterister väcker många frågor:

– De undrar ”varför då, dricker du aldrig?!” Normen för barnen är att vuxna dricker, säger Susanne som påpekar att det är viktigt att de som ledare inte skuldbelägger andra vuxna som gjort ett annat val. Det är också viktigt att barnet inte går hem och mår dåligt om det är så att det har en förälder som har alkoholproblem.

– Och visst har det hänt att någon har sagt exempelvis ”pappa dricker mycket”, säger Åsa.

I sådana fall handlar det om att lyssna, fråga hur barnet känner, kanske fråga om det finns någon vuxen som barnet kan prata med.

– Och så får man diskutera med sina ledarkollegor, säger Åsa som förtydligar att Junis eller

andra föreningar inte har någon anmälningssplikt, men naturligtvis kan finnas till för barnet ändå.

Susanne berättar att kontakterna mellan IOGT-NTO-rörelsen och socialtjänsten är goda i Norrköping, och hon har full koll på vilka hon ska ta kontakt med om hon skulle behöva hänvisa något barn till en stödgrupp. Inom IOGT-NTO finns även kamratstöd, som ger nyktra missbrukare nya sociala nätverk och en nykter frizon.

– Jaha, du gillar inte den gråa färgen på påsen, skojar Susanne med Ayda som målar hela sin doftpåse med en klar rosalila färg. Blir det bra Johanna?

– Näe, färgen hamnar ju utanför, utbrister Johanna som ännu inte är helt nöjd med trycket.

Föreningen Stjärnan har två grupper för olika åldersgrupper, och dessutom finns filmverksamhet, kallad Moviekids. För

tisdagsgruppen är det alltså skapande som gäller.

– Men vi har gjort annat också, säger Emilia. Vi har bakat och haft spa-kväll.

– Ja, det var roligt när vi såg på film och åt popcorn, säger Lilia och får medhåll av de andra runt bordet. Vad gör man nu, Susanne?

Susanne instruerar hur färgen ska torka, påsen fyllas med lavendel och vadd och sedan limmas ihop. Och så ska penslarna sköljas av ordentligt!

Stor medvetenhet

Föreningens schema på väggen avslöjar att det senare på våren är utflykt till Kolmården och i sommar blir det Vilda västern-läger för hela Junis-distriktet på den egna lägergården Lilla Lövhälla. För de barn som kan tänkas ha lite extra stort behov av att

komma iväg ibland, pushar man som ledare gärna lite extra för att följa med, menar Susanne. Hon tror att medvetenheten om missbruksfrågor är hyfsat stor bland ledarna i landet.

– Men vi skulle säkert kunna ta upp det mer på ledarutbildningar, tror hon.

Åsa påpekar att bara det faktum att Junis-ledarna är nykterister faktiskt kan spela en roll på lång sikt.

– Det visar barnen att ”man kan göra på ett annat sätt”.

Dags för en klassisk gruppbild och tjejkorna poserar nöjt med sina påsar. Ayda är tydligast med budskapet på sitt tryck: ”Eric Saade” och ett hjärta.

– Hur är det låten går nu igen, frågar jag och svaret kommer omedelbart, i korus:

– Manboy, manboy you can call me manboy. ■

Junis – garanterat drogfritt

- All verksamhet inom Junis genomförs av fyra profilfrågor; drogfrihet, demokrati, internationell solidaritet och mänsklig miljö. Detta innebär bland annat att medlemmarna får en garanterat drogfri verksamhet där de tränar sig i demokratis spelregler. I Junis lär sig barnen om hur det är i andra länder och att värna om miljön.
- I Junis-föreningarna sysslar man med allt från teater och show till äventyr, cirkus och filmklubbar.

- Junis är en del av IOGT-NTO-rörelsen. Inom vuxenorganisationen IOGT-NTO bedrivs på många håll i landet kamratstödsverksamhet och i UNF jobbar man mycket med att vara en kompis som förstår, bland annat hur det kan vara att leva i en familj med missbruk/beroende.
- Mer information om Junis: www.junis.org. Telefon till förbundskansliet: 08-672 60 70, e-postadress: info@junis.org.

"Vi måste veta hur vi ska bemöta barnen"

– Det räcker inte bara med att prata och skaffa sig ny kunskap. Vi måste också göra saker, och veta hur vi ska bemöta dessa barn.

Detta säger Nicklas Kartengren som jobbar på CAN med projektet Barn i familjer med missbruk och hemsidan Drugsmart.com. Under våren 2010 har CAN bjudit in till workshops tillsammans med fyra kommuner om barn i familjer med missbruk. Syftet har varit att samla människor från skola, socialtjänst, frivilligorganisationer och andra arenor inom kommunen, som möter barn och unga, för att diskutera riktlinjer och handlingsplaner för att bemöta just de barn som lever med missbruk.

Olika förutsättningar

Enligt preliminära resultat från en enkätundersökning som gjordes av STAD-sektionen bland 443 skolor i landet, saknar två tredjedelar av skolorna riktlinjer kring hur man ska bemöta barnen *.

– Det vi vill göra är att försöka hitta ett koncept där lokala förut-

sättningar ligger till grund, säger Nicklas Kartengren.

I många kommuner finns stödverksamhet och bred samverkan mellan såväl förvaltningar som med ideella föreningar, medan det i andra kommuner inte ens finns stödgrupper. Kristianstad är en av de kommuner som genomförde en workshop:

– Här finns en etablerad stödgruppsverksamhet i form av Vändpunkten där Svenska kyrkan samarbetar med socialtjänsten. Vårt dilemma är att det är svårt att hitta barnen, berättar Annika Persson som är drogforebyggande samordare i kommunen.

Hon beskriver att gruppledarna på Vändpunkten inte har som sin främsta uppgift att just rekrytera barn. Workshopen blev nu ett tillfälle för skolsköterskor, kuratorer, lärare, fritidsledare med flera att få kunskap och ansikten på dem som jobbar med

Bilder: Rädda Barnen

Barn som växer upp med missbruk finns inom skola, förskola och fritidsverksamhet. Därför behöver dessa vuxna lära sig hur barnen ska bemötas och få det stöd de har rätt till, menar Nicklas Kartengren på CAN.

stödgrupperna vilket förhoppningsvis förenklar arbetet med att hänvisa barn vidare.

– Det viktigaste sker när man verkligen sätter sig ner och börjar prata och alla inser att de här barnen finns i vår verksamhet, och att de är fler än de som har kontakt med socialtjänsten, säger Annika Persson som upplevde att framförallt lärare och fritidsledare fick med sig ökad medvetenhet från workshopen.

Konkreta fall

Ett sätt att få till konkreta diskussioner var att utgå från fallbeskrivningar, som denna: "En

flicka i åk 2 på gymnasiet samtalade med skolsköterskan under det så kallade hälsosamtalet och nämner då att hennes skolgång påverkas negativt av att hon oroar sig över sin mammas alkoholmissbruk." Därefter diskuterades vad är det sämsta som skulle kunna hända vid bemötandet från skolsköterskan? Det bästa? Hur går det att förbättra bemötandet för denna målgrupp inom skolan?

Det långsiktiga målet för framtiden bör vara att alla kommuner ska ha riktlinjer kring hur man jobbar med de här frågorna, menar Nicklas Kartengren. Men

vägarna dit måste få variera, eftersom förutsättningarna i nuläget ser så olika ut.

För Kristianstads del hoppas Annika Persson att diskussionerna kommer leva vidare, och hon ser möjligheter att exempelvis använda sig av filmen Isblomma för att vända sig direkt till ungdomar på skolor och fritidsgårdar.

– Det vore också intressant att få med en obligatorisk fråga om föräldrars dryckesvanor i de hälso-samtal som skolsköterskorna ska ha med elever. Det är en väldigt känslig fråga, men det vore bra, tänker Annika Persson.

Agera själva

Nicklas Kartengren tror att bristande samverkan är en viktig orsak till att det på många håll är svårt att rekrytera barn till stödgrupper. Om inte lärare, fritidsledare och fotbollstränare vet att grupperna finns – hur ska de då

kunna tipsa om dem? Samtidigt ser Nicklas Kartengren en risk i att man nöjer sig med att hänvisa vidare. Han hoppas att fler professionella som möter barn och unga även agerar själva.

– En lärare kan exempelvis göra mycket redan i klassrummet. Men då måste man ha rutiner för att veta hur man ska prata om de här frågorna, och hur man ska bemöta de barn som lever med missbruk.

Involvera föreningar

Enligt skolenkäten är det många lärare som inte känner sig trygga i rollen av att behöva konfrontera dessa elever och inte minst deras föräldrar, så här finns mycket att göra.

Att involvera föreningslivet ser Nicklas Kartengren som ett sätt att ytterligare stötta barnen. Det är konstaterat att sociala nätverk och deltagande i fritidsaktiviteter

Fakta och stöd

Drugsmart är Sveriges största ungdomssajt om alkohol och andra droger. Här finns fakta, man kan ställa frågor till en rad experter och chatta. Drugsmart har en speciell avdelning just kring missbruk i familjen. Här kan ungdomar även göra egna filmer och dela med sig av egna historier.

Bakom Drugsmart står CAN (Central-

förbundet för alkohol- och narkotikaupplysning).

På Drugsmart finns kontaktuppgifter till stödgrupper i hela landet, och här presenteras även Junis rapport länsvis för vilka kommuner som kan erbjuda stödgrupper.

Mer information: www.drugsmart.com, info@drugsmart.com, 08-412 46 00.

Bild: Future image bank

Det är inte alltid lätt att tyda tecknen på att ett barn far illa. Att visa upp en glad "mask" är ett vanligt sätt att hantera tillvaron hemma.

fungerar som så kallade skyddsfaktorer för barn till missbrukare. Här skulle kommunerna kunna jobba progressivt med att försäkra sig om att exempelvis ideella ledare har kunskap kring barn som lever med missbruk, säger Nicklas och funderar över olika sätt att gå tillväga.

– Vissa kommuner har exempelvis villkoret att föreningar måste ha en alkoholpolicy för att få föreningsbidrag. Kanske kunde man ha liknande kriterier kring att föreningar ska riktlinjer för hur man bemöter barn till missbrukare?

Dessutom skulle socialtjänsten kunna vara mer aktiva för att stimulera dessa barn att engagera

sig i föreningar, som ett sätt att ge dem stöd.

Workshopen i Kristianstad blev ett steg på vägen för att förbättra bemötandet av de barn och unga som behöver stöd. En viktig del i detta var att ge möjlighet för folk från olika arenor att helt enkelt träffas och skapa nya kontakter.

– För oss blev det väldigt tydligt att vi har väldigt mycket egen kompetens inom kommunen, säger Annika Persson. Det borde vi kunna använda oss av mer. ■

*) Resultaten från studien ska publiceras i en vetenskaplig tidskrift. Artikeln kommer att finnas tillgänglig på www.stad.org.

Någon som förstår på nätet

Idag är internet en plattform för både sociala möten och en plats för unga att testa gränser. Internet har även skapat nya möjligheter för att erbjuda stöd. Här är några exempel.

- Fryshuset nätvandrar för att vara tillgängliga vuxna representanter bland barn och ungdomar. Syftet är att finnas som en tillfällig kontakt för ungdomar att bolla med, få stöd av och vid behov få hjälp med att komma i kontakt med andra professionella. En gång i veckan finns det någon att chatta med om beroende.
www.natvandrarna.se

- I frågespalten Solsidan kan den som är upp till 14 år ställa frågor till vuxna och få råd och hjälp. Det kan

exempelvis vara om att ha en förälder som dricker för mycket. De som svarar är läkare, droginformatörer och familjebehandlare. Bakom Solsidan står IOGT-NTOs Juniorförbund, Junis.

www.solsidan.junis.org

- Drugsmarts chatt har olika gäster som kan svara på frågor om att växa upp med missbruk. Flera av gästerna är unga vuxna med erfarenheter av missbruk i familjen.
www.drugsmart.com

Ibland kan ett anonymt samtal via en chatt vara ett sätt att våga börja berätta om hur man har det, och för att söka svar på sina frågor.

- Den ideella föreningen Maskrosbarn stödjer ungdomar som har föräldrar som missbrukar och/eller är psykiskt sjuka. På Maskrosbarns chatt svarar några av föreningens anställda på frågor flera dagar i veckan. Här kan man få tips om vart man kan vända sig för att få stöd i den staden som man bor i. Eller bara få chansen att chatta en stund med någon som verkligen förstår hur det känns.
www.maskrosbarn.org

Utdrag ur chatt på Drugsmart

supergirl:

Hej! Känner du andra som har föräldrar som dricker?

Nathalie Lund:

Hej supergirl! Ja, när jag var hos andra kompisar när jag var liten så insåg jag att de flesta inte alls hade mammor och pappor som var fulla hela tiden. Men jag hade en kompis som hade det likadant, det var ganska skönt, det kändes som att vi hade en hemlighet tillsammans. Då trodde jag att vi var de enda på hela jorden typ :). När jag blev äldre så började jag även prata lite lätt med mina syskon om det här, och de upplevde ju samma saker som jag. Jag fick tips om att gå i 12stegsgrupp och träffade då via AI-anon och ACOA (googla det så får du reda på mer) jättemånga som haft det precis som jag! Det var så skönt att inte känna sig ensam - det gjorde att jag inte skämdes så mycket eller att jag kände att det var något fel på mig. Det är väldigt vanligt med föräldrar som dricker för mycket.

Helhetssyn på missbruksvården ska se barnens behov

Bild: Statens offentliga utredningar

Specialiserad mödravård och en bredare syn på missbruket, där även närstående omfattas – i Gerhard Larssons

översyn av missbruks- och beroendevården finns flera idéer som berör barn. Utredningen ska vara klar i november 2010 och ska i huvudsak svara på frågorna: Vilka omfattas? Vad ska ges? Vem ansvarar?

I den diskussionspromemoria som under våren 2010 fanns ute hos ett 60-tal remissinstanser står bland annat att utredningen ska belysa ”hur man kan bli bättre på att uppmärksamma barn och andra närstående till personer med missbruk och beroende”. Man konstaterar att missbruk drabbar betydligt fler än den som missbrukar och att barn är särskilt utsatta.” Man betonar att man inte enbart ska fokusera på den missbrukande personen, ”utan att även se och möta hans eller hennes barns och andra närståendes behov har stor betydelse för att skapa en helhetssyn på missbrukets konsekvenser.”

Utredaren påpekar vidare att barnen ”behöver uppmärksammas och garanteras ett fullgott stöd. Barn som föds av eller växer upp hos föräldrar med missbruksproblem behöver följas för att såväl psykosociala som somatiska följeffekter ska kunna uppmärksammas. Utredaren vill särskilt finna former för hur detta kan erbjudas över hela landet.”

På varje mödravårdscentral bör det finnas någon barnmorska med kunskap om beroendefrågor, menar Gerhard Larsson. Åtminstone alla större orter bör dessutom ha specialistmödravårdscentraler dit gravida kvinnor med uttalade missbruksproblem kan remitteras. Utredaren vill även se specialiserade barnavårdscentraler där en grupp – med barnsjuksköterska, pediatriker, socialarbetare samt gärna psykolog – följer barnet de första sju åren. Helst ska även den person som byggt upp ett förtroende med den gravida mamman på mödravårdscentralen ingå.

Flera av dem som svarat på utredarens diskussionspromemoria poängterar vikten av att barnens perspektiv kommer att beaktas i utredningens slutbetänkande. ■

Källor: Bättre vård och stöd för individen, Om ansvar och tvång i den svenska missbruks- och beroendevården, Diskussionspromemoria av Missbruksutredningen, SOU, Stockholm 2010. Missbrukarbarn kan få ökad hjälp, Svenska Dagbladet 20090824

”Missbruk drabbar betydligt fler än den som missbrukar och att barn är särskilt utsatta” konstaterar utredaren för missbruksvård.

Bild: iStockphoto

Vad gör kommunerna?

FÖR BARN SOM VÄXER UPP MED MISSBRUK

Sammanfattning

De flesta barn som växer upp med alkohol- och drogberoende föräldrar får ingen hjälp. Det visar den här undersökningen som IOGT-NTOs Juniorförbund har gjort. Enligt svaren på de enkäter som vi har skickat ut har mindre än två procent av alla dessa barn tillgång till stödgrupper. Ungefär 500 000 personer i Sverige betecknas som riskbrukare av alkohol och många av dessa är föräldrar. Den ökade alkoholkonsumtionen slår hårdast mot barnen.

Stödgrupper är en mycket bra metod för att ge barnen möjlighet att uppleva att de inte är ensamma och bearbeta sina känslor och erfarenheter.

IOGT-NTOs Juniorförbund kräver att alla kommuner ska ha stödgrupper.

Resultatet från 2010 års enkät visar bland annat:

- 233 av landets 290 kommuner svarade på undersökningen.
- Knappt 87 procent (202 av 233) av dem som har svarat uppgav att de kunde erbjuda stödgrupper.
- 27 procent kommer öka insatserna för dessa barn kommande år.
- Endast 1,5 procent av alla barn till alkoholberoende föräldrar nås av stödgrupper i de kommuner där sådana grupper erbjuds.

Metod

Sju år i rad, 2004-2010, har IOGT-NTOs Juniorförbund skickat en enkät till landets 290 kommuner. Enkäten har i år haft sju frågor som bland annat tagit upp om det finns stödgrupper för de barn som växer upp med missbruk, i vems regi dessa grupper genomförs, hur många barn som berörs och om hur insatserna kommer se ut det kommande året. Tack vare att vi har vänt oss till samtliga kommuner, och inte enbart ett representativt urval, ger detta ett underlag för dem som på olika sätt vill ta en kontakt lokalt med sin kommun. Frågeställningarna har främst varit kvantitativa och inte gett utrymme för några längre beskrivningar om hur man bedriver verksamheten, allt för att göra resultatet så jämförbart som möjligt. Vi är medvetna om att det kan finnas betydligt mer att berätta.

Stoppdatum

De kommuner som inte hade svarat inom angiven tid har fått två påminnelser. I årets undersökning har vi tagit hänsyn till svar som inkommit till och med 10 juni 2010.

Svarsfrekvens

Årets svarsfrekvens var 80 procent, vilket innebär att 233 av landets 290 kommuner har svarat. Svarsfrekvensen tidigare år har varit: 2004: 87 procent, 2005: 83 procent år, 2006: 86 procent, 2007: 70 procent, 2008: 90 procent, 2009: 83 procent.

Bland dem som inte har svarat finns både kommuner som har haft stödgrupper tidigare år, och kommuner som inte haft grupper.

Enkätens resultat

Finns det stödgrupper?

Enligt enkäten finns det totalt 363 stödgrupper i landet. De 202 kommuner som har svarat att de har (eller kan erbjuda/kan köpa plats i) stödgrupper utgör knappt 87 procent av de 233 kommuner som har svarat på enkäten.

Under 2004 och 2005 angav 57 procent av kommunerna att de hade stödgrupper, medan resultatet för 2006 var 59 procent. År 2007 fanns det stödgrupper i 76 procent av de kommuner som svarade på enkäten och 2008 hade 74 procent stödgrupper. År 2009 svarade 76 procent att de hade stödgrupper.

Eftersom svarsfrekvensen skilt sig åt mellan åren blir procentsatsen något missvisande – år 2009 svarade fler kommuner på enkäten än i år, varav det även var procentuellt fler kommuner som inte hade stödgrupper. Vi kan dock notera en faktisk ökning av antalet kommuner som erbjuder stödgrupper; 202 kommuner år 2010 jämfört med 185 år 2009 och 192 år 2008.

Förändringar som har skett mellan vilka kommuner som hade stödgrupper i år jämfört med tidigare år framgår av tabellerna i slutet av rapporten. Vissa kommuner (19 stycken) har svarat att de inte har någon stödgrupp, men har sedan angivit att de köper, eller har möjlighet att köpa, platser i denna typ av verksamhet av grannkommuner ”vid behov”. Vi har valt att räkna dessa kommuner till dem som har stödgrupper – det viktiga bör vara om barnen i kommunen har tillgång till en stödgrupp. Vi kan dock inte avgöra i vilken utsträckning de kommuner som har möjlighet att köpa platser, verkligen använder sig av detta i praktiken. Av enkätsvaren att döma kan man ana att där kommunen inte själv har en stödgrupp görs ibland mindre aktiva insatser

för att sprida information/rekrytera barnen till grupper.

Det är värt att poängtera att det med stor sannolikhet finns stödgruppsverksamhet i fler kommuner än vad som framkommer i vår undersökning, även i de kommuner som har svarat på enkäten. En förklaring kan vara att enkäten är ställd till kommunerna, och om gruppverksamheten bedrivs av en ideell organisation eller privat aktör är det inte säkert att kommunens tjänstemän känner till detta.

På många håll finns istället grupper som inte direkt vänder sig till barn i familjer med missbruk, utan annan typ av familjeproblematik. Dessa stödgrupper kan naturligtvis vara till stor hjälp även för barn till alkoholberoende föräldrar. I just denna rapport har vi dock inte möjlighet att redovisa dessa olika grupper.

Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ja	57 %	59 %	76 %	74 %	76%	87%
Nej	43 %	41 %	23 %	26 %	23%	13%

Stödgrupper främst i kommunal regi

Det stora flertalet stödgrupper finns i kommunal regi. I 52 fall anger man att de finns i annan regi eller i både kommunal och i annan regi. Här kan det röra sig om ett samarbete mellan kommun och en organisation/privat aktör, eller att kommunen har kännedom om att även andra bedriver gruppverksamhet.

Hur många nås av stödgrupperna?

När det gäller frågan om hur många stödgrupper som finns i kommunen så varierar svaren från 1 till 30. Ibland beror ett litet antal grupper på kommunens storlek och vice versa. Men det finns också exempel på stora kommuner med få grupper och mindre kommuner med förhållandevis omfattande verksamhet. Ett exempel är Falkenberg, en kommun med 40 000 invånare, som under 2009 hade nio barn- och tonårsgrupper. Antalet grupper kan därför snarare antas ha att göra med exempelvis hur etablerad verksamheten är, om det finns tillräckligt drivande krafter för att satsa på verksamheten och vilket stöd gruppledarna har från arbetsgivarna.

Utifrån de uppskattningar som kommunerna har gjort är det upp emot 1 959 barn som gått i någon stödgrupp det senaste året. Detta faktiska antal är betydligt lägre än förra året (2 620) trots att det är en större andel kommuner som svarat att de har stödgrupper. Om det är tidigare års svar som har angivits i överkant, eller om årets svar är för lågt är omöjligt att avgöra – vi utgår från de svar vi får i enkäterna.

Det är värt att kommentera att dessa siffror naturligtvis inte är exakta. Det finns kommuner som har svarat att de har grupper, men som samtidigt angett att de inte haft några deltagare. Det finns också ett flertal kommuner som har grupper men där man inte vet hur många som deltagit och som därmed inte kan räknas med i denna summa. På flera håll samarbetar kommuner med varandra på olika sätt, vilket gör att det kan vara svårt att beräkna exakt antal. Antalet barn i varje kommun som uppges ha deltagit i stödgrupper under det senaste året varierar från 1 till 200 deltagare.

Få barn får stöd

Det är svårt att avgöra huruvida resultatet av vår undersökning är representativt även för de 57 kommuner som inte har inkommit med några svar. Vad vi däremot säkert kan säga är att 202 kommuner har svarat att de kan erbjuda stödgrupper och att omkring 1 959 barn deltar i denna verksamhet.

Tidigare år har vi utgått från beräkningarna att det finns omkring 200 000 barn som lever i familjer med missbruk i Sverige. Enligt nyare beräkningar från Folkhälsoinstitutet beräknar man att det finns omkring 385 000 barn som växer upp i familjer med riskfylld alkoholkonsumtion.

För att kunna jämföra med tidigare år, använder vi först siffran 200 000 för att göra en grov beräkning. Om vi väljer att utgå från att dessa 200 000 barn är jämnt fördelade i kommunerna innebär det att de 1 959 barn som idag får stöd enbart utgör cirka 1,5 procent av det totala antalet barn till missbrukande föräldrar som bor i de kommuner där det finns stödgrupper. Dessutom finns det tusentals barn som bor i kommuner där det inte erbjuds någon stödgrupp.

Om vi istället utgår från att det finns 385 000 barn till föräldrar med riskbruk av alkohol, är det enbart drygt 0,5 procent av dessa barn som deltar i stödgrupper, i de kommuner där sådana grupper erbjuds.

Denna uträkning är naturligtvis inte komplett rent statistiskt men den ger oss ändå en bild av de skeva proportioner som är en realitet för barnen och att det är en bra bit kvar innan det går att vara nöjd med det stöd som samhället ger.

Det är också tydligt att det påverkar var i landet man bor för att ha tillgång till en stödgrupp. Om det finns stödgrupper eller ej i kommunerna verkar delvis höra samman med vilket län kommunen tillhör. Man kan här gissa att det beror på att vissa länsstyrelser satsar på denna verksamhet och beviljar projektbidrag till kommunerna. I flera kommuner är stödgruppernas existens en budgetfråga.

Det är glädjande att se att det startar nya grupper på flera håll i landet. I vissa län där det tidigare funnits mycket få stödgrupper, är det i år fler kommuner som svarar att de har haft grupper under 2009.

Andra insatser för barn som lever nära missbruk

De flesta kommunerna (62 procent) anger att de har fler insatser för barn till missbrukande föräldrar. Ofta handlar detta om individuella samtal, från socialtjänstens sida eller exempelvis skolans kurator. Olika typer av insatser för hela familjen är också vanliga svar på vad som görs. Andra exempel på insatser är ferieläger, elevhälsan, BUP (barn- och ungdomspsykiatri), stödkontakter, samverkan med organisationer som exempelvis IOGT-NTO och kyrkor. I många kommuner finns liknande stödgrupper för barn i sorg, barn till skilda föräldrar, barn vars föräldrar sitter i fängelse och så vidare. Denna typ av stödgrupper, för exempelvis barn som bevittnat våld, inbegriper ofta barn som lever nära missbruk.

Hur hittar man barnen?

Även i år har vi ställt frågan om hur man "hittar" de barn som vill/behöver delta i en stödgrupp. Det vanligaste svaret är att man får kontakt med barnen via socialtjänsten på ett eller annat sätt. Antingen kan barnen själva vara föremål för utredning, eller så är det föräldrarna som får hjälp för sitt missbruk. Vissa kommuner rekryterar barnen enbart internt via socialtjänsten. Även BUP och olika typer av rådgivning finns med bland svaren.

På många håll vänder man sig även utåt med annonser i tidningen, inslag i lokaltidning och radio, information på en hemsida, affischer och broschyrer till kyrkor, fritidsverksamhet, familjecentraler, skolor och föräldrar. Svaret "skolan" rymmer med stor sannolikhet förutom lärare även skolsköterskor, kuratorer och annan skolpersonal och även direkt till eleverna. Vissa svarar att de ständigt jobbar med att öka kunskapen från förskola till gymnasium. På vissa håll tar barn/ungdomar själva kontakt för att få gå med i stödgruppen exempelvis efter att deras kompisar eller syskon har deltagit i grupp.

Kommunernas framtida insatser

En intressant frågeställning för IOGT-NTOs Juniorförbund är vad som kommer att hända i framtiden. Blir det bättre eller sämre för barn som växer upp i en familj med missbruk?

Den mest avgörande frågan är om alkoholkonsumtionen kommer att fortsätta att öka på samma sätt som den har gjort de senaste åren eller om vi kommer att se en minskning i de vuxnas drickande.

Den moderna alkoholforskningen visar på klara samband mellan den genomsnittliga alkoholkonsumtionen i ett land å ena sidan och mängden problem å andra sidan.

Oavsett om alkoholkonsumtionen kommer att minska eller öka är kommunernas insatser viktiga och därför frågade vi hur de tror att deras insatser för den här gruppen barn kommer att se ut det kommande året.

Av de kommuner som har svarat på just denna fråga är det 27 procent som har angett att insatserna kommer att öka under det kommande året (61 kommuner). 72 procent kommer bibehålla insatserna (163 kommuner) och mindre än 1 procent (1 kommun) ska minska. Jämfört med 2009 (30 procent) är det något färre kommuner som väljer att öka insatserna för kommande år. Det är även färre kommuner som kommer att minska insatserna.

Många kommuner anger att det är svårt att hitta barn till grupperna, och att man inte fyller de grupper som finns. ”Vi har annonserat flera gånger men inte fått några anmälningar”. På flera håll där det uppges vara svårt att hitta barn, svarar man ändå att man inte väljer att öka insatserna, utan behålla dem på samma nivå som i nuläget. Den kommun som har angett att man ska minska insatserna (Sunne kommun) anger ”budgetfråga” som skäl. Ekonomi och brist på personalresurser anges vara hinder i vägen för att satsa mer på verksamheten. Ofta är stödgrupperna beroende av projekt pengar, och verksamheten kan leva ett projektår i taget.

I årets enkätsvar uttrycks flera förhoppningar om att starta grupper, utveckla den verksamhet som finns eller att komma igång med en vilande grupp. Flera kommuner skriver att de har startat eller ska starta grupper under 2010.

Det som går att se på enkätsvaren över åren är att på flera håll där kommunerna satsat, gått in med pengar och mer personal och vänt sig mer utåt, där har också antalet grupper och deltagande barn ökat.

Hur kommer insatserna för denna grupp att se ut under det kommande året?						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ökas	36 %	32 %	36,5 %	35 %	30 %	27%
Bibehållas	62 %	67 %	62,5 %	64 %	67 %	72%
Minskas	1 %	1 %	1 %	1 %	3 %	1%

Kommun	Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?				Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?				Hur kommer insatserna för denna grupp att se ut under 2010?
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	
Upplands Väsby kommun	Nej	Nej	Ej svar	Ja	-	-	Ej svar	1	-	-	Ej svar	3	Öka
Vallentuna kommun	Nej	Ej svar	Nej	Ja **	-	Ej svar	-	-	-	Ej svar	-	-	Öka
Österåkers kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	1	0	2	10	4	0	11	Bibehålla
Värmdö kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Ej svar	1	Ej svar	Ej svar	Ej svar	4	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Järfälla kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar	2	1	1	Ej svar	14	5-6	7	Ej svar	Ej svar
Ekerö kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Nej	Ej svar	Ej svar	Ej svar	-	Ej svar	Ej svar	Ej svar	-	Bibehålla
Huddinge kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	3	1	2	2	18	6	9	10	Bibehålla
Botkyrka kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	3	5	2	4-6	15	15	18	13	Bibehålla
Salems kommun	Ja**	Ja	Ja**	Ja **	-	Vet ej	Vet ej	-	-	5-6	Vet ej	2	Öka
Haninge kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ja	Ej svar	3	3	3	Ej svar	14	16	11	Öka
Tyresö kommun	Ja	Ej svar	Ja	Nej	1	Ej svar	3	-	6	Ej svar	10	-	Bibehålla
Upplands-Bro kommun	Nej	Nej	Ej svar	Nej	-	-	Ej svar	-	-	-	Ej svar	-	Öka
Nykvarns kommun	Ej svar	Ja	Ja**	Ej svar	Ej svar	1	1	Ej svar	Ej svar	2	Vet ej	Ej svar	Ej svar
Täby kommun	Nej	Nej	Ja	Ja	-	-	0	1	-	-	0	10	Bibehålla
Danderyds kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ja	Ej svar	1	0	0	Ej svar	5	0	0	Bibehålla
Sollentuna kommun	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Ej svar	1	Ej svar	Ej svar	Ej svar	5	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Stockholms stad	Ja	Ja	Ja	Ja	ca 8	10-12	6	30	100	100	140	86	Öka

STOCKHOLMS LÄN

**) Köper/har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

Av utrymmesskal kan inte samtliga år redovisas. Tidigare års rapporter beställs/laddas ner på ww.junis.org.

Kommun	Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?				Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?				Hur kommer insatserna för denna grupp att se ut under 2010?
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	
Södertälje kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	4	4	5	Vet ej	30	20-25	28	Vet ej	Ej svar
Nacka kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	1	3	4	12	4-6	16	26	Bibehålla
Sundbybergs stad	Nej	Ja	Ja	Ja	-	1	1	2	-	7	8	8	Bibehålla
Solna stad	Ja	Ja	Ja	Ej svar	2	1	2	Ej svar	9	-	8	Ej svar	Ej svar
Lidingö stad	Ja	Ja	Ja	Ja	1	1	1	1	6	9	5	7	Öka
Vaxholms stad	Nej	Nej	Ja**	Ja**	-	-	0	-	-	-	0	-	Ej svar
Norrtälje kommun	Ja	Ej svar	Ja	Ej svar	2	Ej svar	7	Ej svar	18	Ej svar	33	Ej svar	Ej svar
Sigtuna kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar	0	1	1	Ej svar	0	4	4	Ej svar	Ej svar
Nynäshamns kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	2	2	2	8	15	14	10	Bibehålla
Häbo kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	2	2	2	5	15	12	14	Bibehålla
Älvkarleby kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	2	2	1	7	14	19	8-10	Bibehålla
Knivsta kommun	Nej	Ej svar	Ja**	Ej svar	-	Ej svar	-	Ej svar	-	Ej svar	4	Ej svar	Ej svar
Heby kommun	Ja**	Ja	Ja	Ja	-	1	1	1	-	2	2	6	Bibehålla
Tierps kommun	Nej	Ej svar	Nej	Ej svar	-	Ej svar	-	Ej svar	-	Ej svar	-	Ej svar	Ej svar
Uppsala kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar	7	7	10	Ej svar	56	34	115	Ej svar	Ej svar
Enköpings kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar	4	3	5	Ej svar	17	15	25	Ej svar	Ej svar
Östhammars kommun	Ja**	Nej	Nej	Ja**	-	-	-	-	-	-	-	-	Öka

UPPSALA LÄN

**) Köper/har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

Kommun	Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?				Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?				Hur kommer insatserna för denna grupp att se ut under 2010?
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	
Vingåkers kommun	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Vet ej	Ej svar	Ej svar	Ej svar	2	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Gnesta kommun	Ja**	Nej	Ja**	Ja**	-	-	Vet ej	-	-	-	2	-	Bibehålla
Nyköpings kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	4	6	5	4	17	26	21	15	Bibehålla
Oxelösunds kommun	Ja**	Nej	Ja	Ja	-	-	2	2	-	-	14	5	Bibehålla
Flens kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar	3	2	2	Ej svar	20	16	12	Ej svar	Ej svar
Katrineholms kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	8	6	6	3	45	54	48	15	Bibehålla
Eskestuna kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	3	3	2	2	20	10	8	9	Öka
Strängnäs kommun	Ja**	Ja	Ja	Ja	-	0	2	2	-	2	12	5	Bibehålla
Trosa kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	Ej svar	1	3	3	Ej svar	5	12	Öka
Ödesjö kommun	Ja	Nej	Nej	Nej	1	-	-	-	4	-	-	-	Bibehålla
Ydre kommun	Ja**	Ja**	Nej	Ja**	-	0	-	-	-	0	-	-	Bibehålla
Kinda kommun	Ja	Ja	Ja	Ja**	3	3	2	-	15	15-20	12-14	-	Öka
Boxholms kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	1	Vet ej	Vet ej	Vet ej	1	Vet ej	0	Bibehålla
Åtvidabergs kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	2	3	3	6	10	23	19	Bibehålla
Finspångs kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Ej svar	1	1	Ej svar	Ej svar	5	5	Ej svar	Ej svar
Valdemarsviks kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	1	3	2	5	5	14	10	Bibehålla
Linköpings kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	22	23	Vet ej	24	150	162	Vet ej	200	Bibehålla

SÖDERMANLANDS LÄN

ÖSTERGÖTLANDS LÄN

**) Köper/har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

Kommun	Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?				Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?				Hur kommer insatserna för denna grupp att se ut under 2010?
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	
Norrköpings kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ja	9	10	Ej svar	4	44	47	Ej svar	30	Öka
Söderköpings kommun	Ja	Ja	Nej	Ja	3	0	–	2	14	0	–	6–8	Bibehålla
Motala kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	3	2	1	2	16	14-18	5	17	Bibehålla
Vadstena kommun	Ja	Nej	Nej	Nej	2	–	–	–	4	–	–	–	Bibehålla
Mjölby kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Ja	1	Ej svar	Ej svar	0	4	Ej svar	Ej svar	0	Bibehålla
Aneby kommun	Ja**	Ja	Nej	Ja**	–	0	–	–	–	1	–	–	Bibehålla
Gnosjö kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	4	3	3	2	21	17	10	8	Bibehålla
Mullsjö kommun	Nej	Nej	Nej	Ja**	–	–	–	–	–	–	–	–	Bibehålla
Habo kommun	Nej	Nej	Nej	Ja**	–	–	–	–	–	–	–	–	Bibehålla
Gislaveds kommun	Nej	Nej	Ja	Ja	–	–	2	1	–	–	8	ca 5	Bibehålla
Vaggeryds kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	–	Vet ej	1	2	–	Vet ej	2–3	Öka
Jönköpings kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	Vet ej	4	5	2	70	19	25	10–12	Öka
Nässjö kommun	Ej svar	Nej	Ja	Ja	Ej svar	–	1	0	Ej svar	–	3	0	Öka
Värnamo kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	0	0	1	10	0	0	2	Bibehålla
Sävsjö kommun	Ja	Ja	Ja	Ja**	2	4	0	–	12	20	0	–	Bibehålla
Vetlanda kommun	Ja	Ja	Nej	Nej	1	0	–	–	7	0	–	–	Bibehålla
Eksjö kommun	Nej	Nej	Nej	Ja	–	–	–	–	–	–	–	–	Bibehålla
Tranås kommun	Ej svar	Ja	Ej svar	Ja	Ej svar	3	Ej svar	5	Ej svar	17	Ej svar	18	Bibehålla

JÖNKÖPINGS LÄN

**) Köper/har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

Kommun	Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?				Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?				Hur kommer insatserna för denna grupp att se ut under 2010?
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	
Uppvidinge kommun	Ej svar	Ja	Ja**	Ej svar	Ej svar	Vet ej	–	Ej svar	Ej svar	2	2	Ej svar	Ej svar
Lessebo kommun	Ja	Nej	Ej svar	Ja	0	–	Ej svar	0	0	–	Ej svar	0	Bibehålla
Tingsryds kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ja	Ej svar	–	1	0	Ej svar	2	0	1	Bibehålla
Alvesta kommun	Ej svar	Ja	Ej svar	Ja	Ej svar	5	Ej svar	4	Ej svar	2	Ej svar	6	Bibehålla
Älmhults kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ja	2	5	Ej svar	–	10	28	Ej svar	4	Bibehålla
Markaryds kommun	Ja	Ja	Ja**	Ja	Vet ej	–	1	–	Vet ej	Vet ej	3	–	Bibehålla
Växjö kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar	3	4	6	Ej svar	17	24	38	Ej svar	Ej svar
Ljungby kommun	Ja**	Ja	Ja	Ja	–	1	2	2	10	5	20	16	Bibehålla
Högsby kommun	Ej svar	Nej	Ja	Ja	Ej svar	–	1	2	Ej svar	–	5	9	Bibehålla
Torsås kommun	Nej	Nej	Nej	Ej svar	–	–	–	Ej svar	–	–	–	Ej svar	Ej svar
Mörbylånga kommun	Ja**	Ja	Ja**	Ja	–	2	–	1	–	6	0	2	Öka
Hultsfreds kommun	Ja	Ja	Nej	Ja	2	2	–	0	14	14	–	0	Bibehålla
Mönsterås kommun	Ej svar	Nej	Nej	Ja	Ej svar	–	–	0	Ej svar	–	–	0	Bibehålla
Emmaboda kommun	Ja	Nej	Nej	Ej svar	2	–	–	Ej svar	5	–	–	Ej svar	Ej svar
Kalmar kommun	Ja	Ja	Nej	Ja	2	2	–	0	12	9	–	0	Bibehålla
Nybro kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	2	2	2	8	8	7	10	Öka
Oskarshamns kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	1	2	–	7	6	10	–	–

KRONOBERGS LÄN

KALMAR LÄN

**) Köper/har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

Kommun	Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?				Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?				Hur kommer insatserna för denna grupp att se ut under 2010?
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	
Västerviks kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ja	Ej svar	1	3	2	Ej svar	3	11	13	Öka
Vimmerby kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	3	0	0	5-6	18	0	0	Ej svar
Borgholms kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	1	1	1	5	3	4	5	Öka
Gotlands kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	3	3	4	2	15	20	20	15	Bibehålla
Ölofstörms kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar	1	2	1	Ej svar	6	8	7	Ej svar	Ej svar
Karlskrona kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	2	2	1	11	11	12	3	Bibehålla
Ronneby kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	1	2	2	4	10	8	8	Bibehålla
Karlshamns kommun	Ja	Ej svar	Ja	Ja	2/år	Ej svar	2	2	10-12	Ej svar	10	7	Bibehålla
Sölvesborgs kommun	Nej	Ja	Ja	Ja	-	0	1	1	-	0	5	5	Bibehålla
Svalövs kommun	Nej	Nej	Ja	Ja	-	-	1	2	-	-	6	5	Bibehålla
Staffanstorps kommun	Ja**	Nej	Ja**	Ja**	-	-	-	Vet ej	-	-	4	4	Bibehålla
Burlövs kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Ej svar	1	1	Ej svar	Ej svar	6	6	Ej svar	Ej svar
Vellinge kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Östra Göinge kommun	Nej	Nej	Ja**	Ej svar	-	-	-	Ej svar	-	-	-	Ej svar	Ej svar
Örkelljunga kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	1	1	1	5	7	6	6	Bibehålla
Bjuvs kommun	Ja**	Nej	Nej	Ja	-	-	-	-	-	-	-	4-5	Öka
Kävlinge kommun	Ja	Ja	Nej	Ja**	2	0	-	-	12	0	-	-	Bibehålla

***) Köper/har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

Kommun	Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?				Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?				Hur kommer insatserna för denna grupp att se ut under 2010?
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	
Lomma kommun	Ja	Nej	Nej	Ja**	1	-	-	Vet ej	5	-	-	4	Bibehålla
Svedala kommun	Ja**	Ja	Nej	Ja	-	-	-	-	-	-	-	5	Bibehålla
Skurups kommun	Nej	Ja	Ja	Ja	-	1	2	4	-	10	12	20	Bibehålla
Sjöbo kommun	Nej	Ja	Ja	Ja	-	1	1	0	-	7	7	0	Öka
Hörby kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Ej svar	0	1	Ej svar	Ej svar	0	4	Öka
Höörns kommun	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	2	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Tomelilla kommun	Nej	Ja	Nej	Ja	-	2	-	1	-	15	-	5	Bibehålla
Bromölla kommun	Ej svar	Nej	Nej	Ej svar	Ej svar	-	-	Ej svar	Ej svar	-	-	Ej svar	Ej svar
Osby kommun	Ej svar	Nej	Nej	Ej svar	Ej svar	-	-	Ej svar	Ej svar	-	-	Ej svar	Ej svar
Perstorps kommun	Ej svar	Nej	Nej	Nej	Ej svar	-	-	-	Ej svar	-	-	-	Ej svar
Klippan kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	2	1	2	7	5	5	12	Bibehålla
Åstorps kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Ej svar	1	Ej svar	Ej svar	Ej svar	5	Bibehålla
Båstads kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Ej svar	4	Ej svar	Ej svar	Ej svar	15	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Malmö stad	Ja	Ja	Ja	Ej svar	6-10	8-12	10	Ej svar	ca 100	100	55	Ej svar	Ej svar
Lunds kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	-	6	7	5	45	36	35-40	30	Bibehålla
Landskrona kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	2	3	2	12-15	14	16	12	Bibehålla
Helsingborgs stad	Ja	Ja	Ej svar	Ja	2	3	Ej svar	5	10	11	Ej svar	27	Bibehålla

***) Köper/har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

Kommun	Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?				Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?				Hur kommer insatserna för denna grupp att se ut under 2010?
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	
Höganäs kommun	Ja	Nej	Nej	Ej svar	1	–	–	Ej svar	6	–	–	Ej svar	Ej svar
Eslövs kommun	Ja	Ej svar	Ja	Ej svar	2	Ej svar	3	Ej svar	18	Ej svar	12	Ej svar	Ej svar
Ystads kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	0	1	1	4	0	5	6	Öka
Trelleborgs kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ej svar	3	2	Ej svar	Ej svar	10	9	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Kristianstads kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	2	4	4	ca 10	12	28	22	Öka
Simrishamns kommun	–	Ja	Ja	Ja	–	0	2	3	–	0	10	17	Bibehålla
Ängelholms kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	1	0	1	5	6	0	6	Öka
Hässelholms kommun	Ja	Ja	Nej	Nej	1	1	–	–	6	6	–	–	Öka
Hylte kommun	Ej svar	Nej	Nej	Ja	Ej svar	–	–	1	Ej svar	–	–	6	Öka
Halmstads kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	4	2	2	4	28	14	14	22	Bibehålla
Laholms kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	4	4	4	2	22	24	24	8–10	Öka
Falkenbergs kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	6	6	6	9	28	30	30	48	Öka
Varbergs kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar	4	9	10	Ej svar	20	27	50	Ej svar	Ej svar
Kungsbacka kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ej svar	6	9	Ej svar	Ej svar	36	100	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Härnäs kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Ej svar	3	7	Ej svar	Ej svar	15	35	Bibehålla
Partille kommun	Ja	Ja	Nej	Ja **	1	1	–	–	6	5	–	–	Bibehålla
Öckerö kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	1	1	2	3	3	3	8	Öka

***) Köper/ har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

Kommun	Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?				Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?				Hur kommer insatserna för denna grupp att se ut under 2010?
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	
Stenungsunds kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ja	Ej svar	6	3	5	Ej svar	58	51	53	Bibehålla
Tjörns kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	1	3	5	11	2	11	23	Bibehålla
Orust kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar	2	2	2	Ej svar	11	12	12	Ej svar	Ej svar
Sotenäs kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ja	Ej svar	3	3-4	7	Ej svar	12	10-20	25	Bibehålla
Munkedals kommun	Nej	Ja	Ja	Ja	–	Ej svar	0	–	–	3	3	4	Bibehålla
Tanums kommun	Ej svar	Nej	Ej svar	Nej	Ej svar	–	Ej svar	–	Ej svar	–	Ej svar	–	Öka
Dals-Eds kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	1	1	1	15	5	5	5	Bibehålla
Färgelanda kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	1	1	2	5	6-7	6	14	Bibehålla
Ale kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ja	2	1	Ej svar	Ej svar	13	6	Ej svar	14	Bibehålla
Lerums kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar	2	2	1	Ej svar	20	15	15	Ej svar	Ej svar
Vångårda kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar	1	2	1	Ej svar	5	15	5	Ej svar	Ej svar
Bollebygds kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	0	0	0	0	0	0	0	0	Bibehålla
Grästorps kommun	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar	2	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Essunga kommun	Nej	Ja	Nej	Ja	–	–	–	–	–	–	–	8	Bibehålla
Karlsborgs kommun	Ej svar	Ja	Nej	Ej svar	Ej svar	0	x	Ej svar	Ej svar	–	–	Ej svar	Ej svar
Gullspångs kommun	Nej	Ej svar	Ej svar	Ej svar	–	Ej svar	Ej svar	Ej svar	–	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Tranemo kommun	Ja	Ja	Ej svar	Nej	2	0	Ej svar	–	10	0	Ej svar	–	Öka

***) Köper/ har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

Kommun	Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?				Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?				Hur kommer insatserna för denna grupp att se ut under 2010?
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	
Bengtöfors kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	1	1	1	5-10	5	6	8	Bibehålla
Melleruds kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	2	1	2	10	10	10	14	Öka
Lilla Edets kommun	Ja	Ja	Ja**	Ja	1	1-2	1	3	3	2	2	2	Öka
Marks kommun	Ja	Nej	Ej svar	Ja	1	-	Ej svar	vet ej	4	-	Ej svar	vet ej	Öka
Svenljunga kommun	-	Nej	Ej svar	Ej svar	-	-	Ej svar	Ej svar	-	-	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Herrijunga kommun	Ej svar	Nej	Ja	Ej svar	Ej svar	-	1	Ej svar	Ej svar	-	4	Ej svar	Ej svar
Vara kommun	Ja	Ja	Ja**	Ja	-	-	-	e	1	3	2	e	Bibehålla
Götene kommun	Ej svar	Nej	Ja	Ej svar	Ej svar	-	0	Ej svar	Ej svar	-	-	Ej svar	Ej svar
Tibro kommun	Nej	Nej	Nej	Ej svar	-	-	-	Ej svar	-	-	-	Ej svar	Ej svar
Töreboda kommun	Ja	Nej	Ej svar	Ej svar	1	-	Ej svar	Ej svar	2	-	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Göteborgs stad	Ja	Ja	Ja	Ja ***	8-10	10	8-10	6 ***	400-600	500	400-600	52 ***	Bibehållas ***
Mölnåls kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	0	2	2	3	0	7	8	16	Bibehålla
Kungälv kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Ej svar	-	Ej svar	Ej svar	Ej svar	8	Ej svar	Ej svar
Lysekils kommun	Ja	Nej	Nej	Nej	1	-	-	-	4	-	-	-	Öka
Uddevalla kommun	Ja	Ej svar	Ja	Ej svar	ca 4	Ej svar	4	Ej svar	ca 20	Ej svar	21	Ej svar	Ej svar
Strömstads kommun	Nej	Ja	Ej svar	Ej svar	-	1	Ej svar	Ej svar	-	5-10	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Vänersborgs kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	4	4	4	4	15	12	14	20	Bibehålla

**) Köper/har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

***) Uppgifterna gäller enbart Bona Via

Kommun	Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?				Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?				Hur kommer insatserna för denna grupp att se ut under 2010?
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	
Trollhättans stad	Ja	Ej svar	Ja	Ja	4	Ej svar	3	?	20	Ej svar	15	?	Ej svar
Alingsås kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	3	2	3	5	15	14	15	24	Bibehålla
Borås stad	Ja	Ja	Ja	Ja	3	3	3	4	15-19	17	18	17	Bibehålla
Ulricehamns kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	0	3	2	4	0	15	8	Bibehålla
Åmåls kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	0	0	0	0	0	0	0	0	Bibehålla
Marlareds kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	2	2	2	-	8	9	8	Bibehålla
Lidköpings kommun	Ja	Ej svar	Ja	Ja	1	Ej svar	2	2	3	Ej svar	10	10	Öka
Skara kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	3	2	1	0	24	16	6	0	Bibehålla
Skövde kommun	Nej	Ja	Ja	Ja	-	2	1-2	1	-	4-5	5	45	Bibehålla
Hjo kommun	Ja	Ja	Ja	Nej	0	0	0	-	0	0	0	-	Bibehålla
Tidaholms kommun	Ej svar	Ja	Nej	Nej	Ej svar	1	-	-	Ej svar	3	-	-	Bibehålla
Falköpings kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	2	2	2	10	8-10	10	8	Bibehålla
Kils kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	4	1	2	2	16	5	9	10	Bibehålla
Eda kommun	Nej	Nej	Ja	Ej svar	-	-	0	Ej svar	-	-	-	Ej svar	Ej svar
Torsby kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ej svar	2	1	Ej svar	Ej svar	14	6	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Storfors kommun	Nej	Ej svar	Ej svar	Ej svar	-	Ej svar	Ej svar	Ej svar	-	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Hammarö kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ja	1	1	Ej svar	2	3	3	Ej svar	7	Bibehålla

**) Köper/har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

Kommun	Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?				Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?				Hur kommer insatserna för denna grupp att se ut under 2010?
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	
Munkfors kommun	Ja**	Nej	Ja **	Ja **	-	-	0	-	-	-	2	-	Öka
Forshaga kommun	Ja	Ej svar	Nej	Ja **	1	Ej svar	-	-	5	Ej svar	-	-	Bibehålla
Grums kommun	Nej	Nej	Ja	Ja	-	-	0	0	-	-	0	0	Öka
Årjängs kommun	Ej svar	Ja	Nej	Ja **	Ej svar	1	-	-	Ej svar	2	-	-	Öka
Sunne kommun	Nej	Nej	Ja	Ja	-	-	1	1	-	-	4	4	Minska
Karlstads kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	0	2	2	1	0	8	12	6	Bibehålla
Kristinehamns kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ja	Ej svar	2	3	2	Ej svar	13	13	11	Bibehålla
Filipstads kommun	Nej	Nej	Ej svar	Nej	-	-	-	-	-	-	-	-	Öka
Hagfors kommun	Nej	Ja	Ja	Ja	-	-	1	1	-	1	5	3	Bibehålla
Arvika kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	1	1	1	8	4	4	8	Öka
Säffle kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	2	2	2	10	9	10	10	Bibehålla
Lekebergs kommun	Ej svar	Ja	Nej	Nej	Ej svar	1	-	-	Ej svar	2	-	-	Bibehålla
Laxå kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	1	2	1	4	4	6	3	Bibehålla
Hallsbergs kommun	Ej svar	Nej	Nej	Ja **	Ej svar	-	-	-	Ej svar	-	-	-	Bibehålla
Degerfors kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	1	1	2	6	6	5	7	Bibehålla
Hällefors kommun	Ja	Ja	Ja	Ej svar	1	0	1	Ej svar	4-5	0	3	Ej svar	Ej svar
Ljusnarsbergs kommun	Nej	Nej	Nej	Ja	-	-	-	0	-	-	-	0	Öka

ÖREBRO LÄN

**) Köper/har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

Kommun	Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?				Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?				Hur kommer insatserna för denna grupp att se ut under 2010?
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	
Örebro kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	6	5	9	6	32	20	50	45	Ej svar
Kumla kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	2	2	0	8	9	8	0	Öka
Askersunds kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	1	3	1	4	6	12	5	Öka
Karlskoga kommun	Nej	Nej	Ja	Ja	-	-	0	2	-	-	0	9	Bibehålla
Nora kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	1	1	2	12	4	4	10	Bibehålla
Lindesbergs kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ja **	Ej svar	Ej svar	Ej svar	-	Ej svar	Ej svar	Ej svar	-	Öka
Skinnskattebergs kommun	Nej	Ja	Ej svar	Ja	-	1	Ej svar	1	-	2	Ej svar	4	Bibehålla
Surahammars kommun	Nej	Nej	Ja	Ja	-	-	1	1	-	-	4	6-8	Ej svar
Kungsörs kommun	Ej svar	Ja	Ja **	Ja	Ej svar	0	1	2	Ej svar	0	0	1	Bibehålla
Hallstahammars kommun	Nej	Nej	Ja	Ja	-	-	2	1	-	-	6	3	Bibehålla
Norbergs kommun	Nej	Ja	Ja	Ja	-	0	1	0	-	0	7	e	Bibehålla
Västerås stad	Ja	Ja	Ja	Ja	4	5	3	6	15	17	13	26	Bibehålla
Sala kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Ej svar	1	1	Ej svar	Ej svar	3	4	Ej svar	Ej svar
Fagersta kommun	Nej	Ja	Ja	Ej svar	-	0	1	Ej svar	-	0	4	Ej svar	Ej svar
Köpings kommun	Ja	Ja	Ja **	Ja	2	1	1	1	9	2	1	6	Bibehålla
Arboga kommun	Ja	Ja	Ja **	Ja	1	1	1	1	6	2	3	2	Bibehålla

VÄSTMANLANDS LÄN

**) Köper/har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

Kommun	Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?				Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?				Hur kommer insatserna för denna grupp att se ut under 2010?
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	
Vansbro kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	1	2	2	5	5	2	3	Bibehålla
Malungs kommun	Ej svar	Nej	Ja	Nej	Ej svar	-	0	-	Ej svar	-	0	-	Öka
Gagnefs kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	0	2	0	4	0	10	0	Bibehålla
Leksands kommun	Ja**	Ja	Ja	Ja	-	0	0	0	-	0	0	0	Bibehålla
Rättviks kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ja	Ej svar	1	2	2	Ej svar	8	8	6	Bibehålla
Orsa kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	3	1	1	7	9	3-5	5	Bibehålla
Ålvdalens kommun	Ja	Nej	Nej	Ja	3	-	-	0	10	-	-	0	Bibehålla
Smedjebackens kommun	Nej	Ja	Ja	Ja	-	1	1	0	-	4	4	0	Bibehålla
Mora kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ja	0	2	Ej svar	Vet ej	0	2	Ej svar	2	Bibehålla
Falu kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	1	2	1	ca 12	5	9	5	Öka
Borlänge kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	3	4	5	4	-	20	25	23	Bibehålla
Säters kommun	Ja**	Ja	Ja**	Ja	-	-	-	-	-	-	5	3	Öka
Hedemora kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ja	Ej svar	1	1	0	Ej svar	5	7	0	Öka
Avesta kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	3	1	3	3	13	6	16	12	Öka
Ludvika kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	2	2	2	14	17	15	10	Bibehålla
Ockelbo kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	1	2	3	5	3	4	6	Bibehålla
Hofors kommun	Ej svar	Ja	Ja**	Ej svar	Ej svar	1 ***	-	Ej svar	Ej svar	2	Vet ej	Ej svar	Ej svar

***) Köper/har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

****) Samarbete mellan Sandviken, Ockelbo och Hofors kommun.

DALARNAS LÄN

Kommun	Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?				Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?				Hur kommer insatserna för denna grupp att se ut under 2010?
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	
Örnåkers kommun	Ej svar	Nej	Nej	Ja	Ej svar	-	-	0	Ej svar	-	-	0	Bibehålla
Nordanstigs kommun	Ja	Ja	Ja	Nej	0	0	0	-	0	0	0	-	Bibehålla
Ljusdals kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	2	4	2	12	12	30	9	Bibehålla
Gävle kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ej svar	6	8	Ej svar	Ej svar	30	40	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Sandvikens kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	4	3	4	10	24	29	50	Bibehålla
Söderhamns kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ja	3-4	2-4	Ej svar	2-3	10-15	40	Ej svar	10-20	Bibehålla
Bollnäs kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Ej svar	0	2	Ej svar	Ej svar	0	11	Bibehålla
Hudiksvalls kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	3-4	4-5	3	3	20	20	16	15	Öka
Ånge kommun	Ja	Ja	Vet ej	Ja	1	1	-	1	5	5	-	4	Bibehålla
Timrå kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ja	0	0	Ej svar	0	0	0	Ej svar	0	Bibehålla
Härnösands kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	0	2	2	5	0	9	10	Bibehålla
Sundsvalls kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	2	2	2	15	15	15	16	Öka
Kramfors kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Ej svar	0	Ej svar	Ej svar	Ej svar	0	Ej svar	Ej svar	Ej svar	
Sollefteå kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ja	2	2	Ej svar	0	8	8	Ej svar	0	Öka
Örnsköldsviks kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ja	Ej svar	2	1	1	Ej svar	8	5	6	Bibehålla

***) Köper/har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

GÄVLEBORGS LÄN

VÄSTERNORRLANDS LÄN

Kommun	Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?				Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?				Hur kommer insatserna för denna grupp att se ut under 2010?
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	
Ragunda kommun	Nej	Nej	Nej	Nej	-	-	-	-	-	-	-	-	Bibehålla
Bräcke kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	0	0	0	5	0	0	0	Bibehålla
Krokoms kommun	Ej svar	Ja	Nej	Ja **	Ej svar	1	-	-	Ej svar	2-7	-	-	Bibehålla
Strömsunds kommun	Ja	Ja	Nej	Ej svar	0	0	-	Ej svar	0	0	-	Ej svar	Ej svar
Åre kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ja	Ej svar	0	0	2	Ej svar	0	0	7	Bibehålla
Bergs kommun	Ja	Ja	Ja **	Ja	0	0	0	0	0	0	0	0	Öka
Härjedalens kommun	Nej	Ja	Ja	Ja	-	1	2	1	-	3	8	6	Bibehålla
Östersunds kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	4	2	4	19	34	23	11	Bibehålla
Nordmalings kommun	Ej svar	Nej	Nej	Nej	Ej svar	-	-	-	Ej svar	-	-	-	Öka
Bjurholms kommun	Ej svar	Nej	Nej	Nej	Ej svar	-	-	-	Ej svar	-	-	-	Bibehålla
Vindelns kommun	Ej svar	Nej	Nej	Nej	Ej svar	-	-	-	Ej svar	-	-	-	Bibehålla
Robertsfors kommun	Ej svar	Nej	Ej svar	Nej	Ej svar	-	Ej svar	-	Ej svar	-	Ej svar	-	Bibehålla
Norsjö kommun	Ej svar	Nej	Ej svar	Nej	Ej svar	-	Ej svar	-	Ej svar	-	Ej svar	-	Öka
Malå kommun	Nej	Ja	Ja	Ja	-	0	0	0	-	0	0	0	Bibehålla
Storums kommun	Ej svar	Nej	Nej	Nej	Ej svar	-	-	-	Ej svar	-	-	-	Öka
Sorsele kommun	Ja **	Nej	Nej	Nej	-	-	-	-	-	-	-	-	Bibehålla
Dorotea kommun	Ej svar	Nej	Nej	Nej	Ej svar	-	-	-	Ej svar	-	-	-	Bibehålla
Vännäs kommun	Ja	Ej svar	Ej svar	Nej	-	Ej svar	Ej svar	-	5-10	Ej svar	Ej svar	-	Bibehålla

JÄMTLANDS LÄN

VÄSTERBOTTENS LÄN

**) Köper/har möjlighet att köpa plats i stödgrupp i annan kommun.

Kommun	Finns det särskilda stödgrupper för barn till missbrukare i kommunen?				Ungefär hur många stödgrupper har det funnits i kommunen?				Ungefär hur många barn har deltagit i stödgrupperna?				Hur kommer insatserna för denna grupp att se ut under 2010?
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	
Vilhelmina kommun	Nej	Ja	Ej svar	Ja	-	2	Ej svar	1	-	7	Ej svar	4	Öka
Åsele kommun	Ej svar	Ej svar	Ej svar	Ja	Ej svar	Ej svar	Ej svar	1	Ej svar	Ej svar	Ej svar	0	Bibehålla
Umeå kommun	Ja	Ja	Ej svar	Ja	4-5	4	Ej svar	3	30-40	20	Ej svar	20	Bibehålla
Lycksele kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	2	2	2	2	24	15	12	8	Öka
Skellefteå kommun	Ja	Ja	Ja	Ja	1	2	3	3	5	9	15	17	Bibehålla
Arvidsjaurs kommun	Ja	Ej svar	Ja	Ja	0	Ej svar	1	1	0	Ej svar	5	4	Bibehålla
Arieblags kommun	Nej	Nej	Ej svar	Ej svar	-	-	Ej svar	Ej svar	-	-	Ej svar	Ej svar	Ej svar
Jokkmokks kommun	Nej	Ja	Ja	Ja	-	Ej svar	2	2	-	Ej svar	8-10	15	Öka
Övertorneå kommun	Nej	Nej	Nej	Nej	-	-	-	-	-	-	-	-	Bibehålla
Kalix kommun	Ej svar	Nej	Ja	Nej	Ej svar	-	0	-	Ej svar	-	0	-	Bibehålla
Övertorneå kommun	Nej	Nej	Nej	Nej	-	-	-	-	-	-	-	-	Bibehålla
Pajala kommun	Nej	Nej	Nej	Nej	-	-	-	-	-	-	-	-	Ej svar
Gällivare kommun	Nej	Nej	Nej	Ja	-	-	-	0	-	-	-	0	Bibehålla
Älvsbyns kommun	Ja	Nej	Nej	Ja	1	-	-	1	5	-	-	3	Bibehålla
Luleå kommun	Nej	Nej	Ja	Ja	-	-	1	2	-	-	Ej svar	3	Bibehålla
Piteå kommun	Ej svar	Ej svar	Ja	Ja	Ej svar	Ej svar	2	1	Ej svar	Ej svar	6	1	Bibehålla
Bodens kommun	Ej svar	Ja	Ja	Ja	Ej svar	1	0	0	Ej svar	4	0	0	Bibehålla
Haparanda kommun	Nej	Nej	Ej svar	Ja	-	-	Ej svar	1	-	-	Ej svar	4	Bibehålla
Kiruna kommun	Ej svar	Nej	Nej	Ja	Ej svar	-	-	0	Ej svar	-	-	0	Bibehålla

NORRBOTTENS LÄN

Litteraturtips

Med rätt att vara barn

IOGT-NTOs Juniorförbund 2005

Vad gör kommunerna?

IOGT-NTOs Juniorförbund 2006

Stödgrupper i kommunerna

IOGT-NTOs Juniorförbund 2007

Vems är ansvaret?

IOGT-NTOs Juniorförbund 2008

Dags att se barnen!

IOGT-NTOs Juniorförbund 2009

Där viljan finns, en bok om IOGT-NTO:s sociala arbete

Helena Karlsson, Sober förlag 2003

Familjer med missbruk

Anna-Bodil Bengtsson,
Ingegerd Gavelin, Liber 1996

Vändpunkten – Att arbeta med barn till alkoholister

Thomas Lindstein, Gothia 1995
(slut på förlaget, lånas på bibliotek)

De glömda barnen

Margaret Cork, CAN 1984

Missbrukarnas barn

Rita Christensen, Prisma 1993

Det ska aldrig få hända mig

Claudia Black
Natur och Kultur 1993

Om barnen i missbrukets skugga

Alkoholkommittén 2004

Barn i familjer med alkohol- och narkotikaproblem

Statens folkhälsoinstitut, 2008:28

Bli min mamma igen

Åsa Jinder, Bonniers 1991

Alkohol, alkovråål

Elisabeth Hagborg, Alfabeta 1999

Anhörig

Katerina Janouch, Pirat 2004

Svinalängorna

Susanna Alakoski
Albert Bonniers förlag 2006

Hatet

Anders Nyqvist
Albert Bonniers förlag 2007

Bergsprängardottern som exploderade

Lo Kauppi, Norstedts 2007

Mig äger ingen

Åsa Linderborg, Atlas, 2007

Flickan som inte fick finnas

Ethel G Ericsson, Norstedts 2007

Kärleksbarnet

Hillewi Wahl, Norstedts 2007

Våga Leva Och Våga Känna

Pia Hänninen, Vulkan 2008

Blåbärsmaskinen

Nils Claesson, Ruin 2009

"När kalla nätter plågar mig med minnen av hur det var"

Jessica Andersson, Lena Katarina
Swanberg
Albert Bonniers förlag 2009

Gabriellas resa

Elisabeth Hagborg, Tove Hennix, Olika
förlag 2009

Vill inte gå hem

Therese Hercules, Hallgren &
Björklund, 2010

Om någon vrålar i skogen

Malin Biller, Optimal press 2010

Joy till världen

Viveka Sjögren, Libris förlag 2010

Lyssna på barnen

Barns funderingar kring vuxna
och alkohol. Blå Bandet 2010

Filmtips

I skuggan av våldet

Måsen Film 2005

Kortfilm som skildrar barnets situation
där våld i familjen är en del av vardagen.

Isblomma, Bona Via & du

R Film 2009

Om Isa vars pappa är beroende av alkohol. Vänder sig till ungdomar i åldern
13 år och uppåt. www.bonavia.se

I den här rapporten redovisar vi om kommunerna har stödgrupper för barn som växer upp med alkohol- och drogberoende föräldrar. Vi ger också flera exempel på samverkan som kan leda till att fler barn och unga får möjligheten att gå i en stödgrupp.

Läs även våra tidigare skrifter från år 2005–2009 där vi beskriver verkligheten för barnen och ger exempel på hur kommunerna jobbar med stödgrupper.

Rapporterna går att beställa på Junis hemsida.

www.junis.org